

Nr.52 • Februari 1995

Wassse

Maandblad voor Onderwijs in Vlaanderen

Inspectie

KLASSE

Maandblad voor Onderwijs
in Vlaanderen
Uitgegeven door het Ministerie
van de Vlaamse Gemeenschap
Departement Onderwijs

Nr.52 • Februari 1995

Redactie

Leo Bormans
Patrick De Busscher
Gaby De Moor

Redactiesecretariaat

Diana De Caluwé
Anny Lecocq

Foto's: Luc Daelemans

Cartoons: Dirk Vercamp
Vormgeving: Artefact

Verantwoordelijke uitgever

Daniël Vandenberghe

Abonnement (10x per jaar): 600 fr.
Gunstarief voor studenten, ouders,
enzovoort: 300 fr.
Alle Vlaamse leerkrachten, PMS-
medewerkers enz. (van elk net en van
elk niveau) krijgen **KLASSE** gratis.
Adreswijzigingen uitsluitend regelen
via de eigen schooladministratie.

KLASSE

Koningsstraat 138 8ste verdieping
1000 Brussel

Tel. redactie 02-211 46 60
Tel. secretariaat 02-211 46 58
Tel. abonnementen 02-211 46 62
Tel. publiciteit 02-211 46 58
Telefax 02-211 46 61

OPTISCH BEDROG

De helft van uw collega's ZIET HET. De andere helft ziet helemaal niets. Het gaat om een manier van kijken. Leerlingen brengen drie-dimensionele foto's en illustraties à la Magic Eye mee naar de klas. Iedereen staart zich scheel maar ZIET u het? **KLASSE** doet de test. Onze tekenaar ontwierp een drie-dimensionele achterpagina. Als u er dwars doorheen kijkt naar een punt op ongeveer 2 meter áchter de tekening ontstaat er plots een drie-dimensioneel beeld. U ziet de twee bolletjes bovenaan eerst als vier bolletjes en nadien smelten de twee middelste samen. Op dit ogenblik verschijnen er tussen het bord en de leraar twee grote «dingen». Wat zijn die dingen? Wie het antwoord weet maakt kans op één van de schitterende drie-dimensionele verrassingen waar wij ons hier ondertussen gek op staren.
Stuur uw antwoord vóór 25 februari naar
KLASSE - DE DERDE DIMENSIE - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel.

IN DIT NUMMER

Als de inspectie uw school doorlicht. VIZIER p. 4-11.

26-27

Drugs op school

Het taboe is verdwenen. De meeste scholen, ouders en leerkrachten beseffen nu wel dat er ook in Vlaanderen géén drugvrije scholen meer zijn. Maar daar blijft het meestal bij. Kop in het zand.

28-29

Lezen in de klas

Het is niet gemakkelijk kinderen aan het lezen te krijgen. Sommige kinderen zullen nooit spontaan naar een boek grijpen. Hoe slagen sommige leerkrachten er toch in de leeslust op te wekken?

De macht van een leraar is aantrekkelijk. p. 32-33.

En ook...

- **Vakantie voor uw kinderen.** Een verrassend aanbod. p. 12.
- **Treinen van de geschiedenis.** Vredesactie op school. p. 13.
- **Journal.** Van onze verslaggever ter plaatse. p. 14.
- **Klasse-Idee.** Met het hele gezin naar een kasteel met **KLASSE** of met de hele klas gratis op schoolreis? U zegt het maar. p. 15-22.
- **Signaal.** Over onderwijs heeft blijkbaar iederéén zijn zeg. p. 23.
- **De Infolijn.** Vragen én antwoorden. p. 34.

4-11

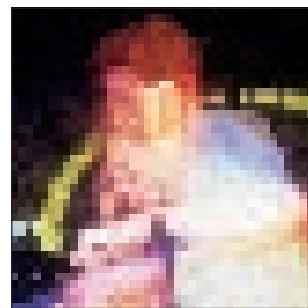
Door de ogen van de inspectie

De helft van de Vlaamse scholen heeft al een doorlichting door een inspectieteam achter de rug. De andere helft kijkt er met enige gespannen aandacht naar uit. Hoe verloopt zo'n doorlichting? Wat kunt u wel en zeker niet verwachten? Een blik op de school door de ogen van de inspectie.

24-25

Laat maar zitten

Op het einde van het schooljaar krijgt bijna één op de tien leerlingen in het secundair onderwijs een C-attest. In sommige scholen en afdelingen slaagt amper de helft. Laat maar zitten.

Drugs op school. Niets gezien. p. 26-27.

30-31

De stem van de leraar

Meer dan de helft van de leerkrachten lijden aan stemvermoeidheid. Leerkrachten zijn typische stemmisbruikers. Dat heeft soms zware gevolgen. Meer dan 1000 leerkrachten zijn volledig arbeidsongeschikt op basis van een stemstoornis. Beter voorkomen dan genezen.

32-33

Verliefd op de leraar

Blijkbaar worden mensen snel verliefd op hulpverleners, dokters en leerkrachten. Dergelijke verliefdheden steunen vaak op de aantrekkelijkheid van macht. Hoe ga je daarmee om vóór iedereen in tranen uitbarsten?

Door de ogen

Tot nu toe kreeg bijna de helft van de Vlaamse scholen een doorlichting. Langzamerhand leren de scholen het oog van de onderwijsinspectie kennen. Toch blijven er onduidelijkheden, misvattingen, vooroordelen en gevoeligheden bestaan over de precieze rol en de bevoegdheden van de inspecteurs van de Vlaamse Gemeenschap.

VIZIER

«Vroeger was de inspecteur een virus dat de school overhoop haalde. Zo vlug mogelijk antistoffen aanmaken om de indringer onschadelijk te maken en het lichaam gezond te houden, dat was dan vaak het devies», zegt een schooldirecteur.

«Nu lijken de huidige leden van het inspectieteam veeleer op sprinkhanen die zich over de school verspreiden en haast onopvallend op de meest onvoorstelbare aspectjes van het schoolgebeuren afspringen.»

Gratis foto

Met haar tijdelijke alomtegenwoordigheid slaagt het inspectieteam er in ten minste om de zes jaar van de school een röntgenfoto te maken, een momentopname van de school als organisatie. Ze flitst

nu vooral op de schoolsfeer en het samenwerken van de leraars. De school kan de doorlichtingsfoto vergelijken met het beeld dat ze van zichzelf had. Deze kosteloze *audit* door externen brengt niet alleen de zwakke maar ook de sterke kanten scherper naar voren. Veel scholen beginnen na het doorlichtingsverlag te overleggen hoe ze via een systematische zelfevaluatie kunnen uitgroeien tot autonome, zelfbewuste en kwaliteitsvolle scholen. En dat is de bedoeling.

Boemannen

Tal van directies en leraars geraken echter in paniek voor het nakende bezoek van de inspectie. Onge-

van de inspectie

noegen borrelt al op bij het woord controle. Ze vrezen voor een te grote bemoeizucht van de overheid. Andere schoolhoofden projecteren hun eigen angst en onzekerheid op hun personeel. Dat moet plots aan de gekste eisen voldoen of vergaderen over onderwerpen waar vroeger nooit tijd voor was.

«Er is hier de maand vóór de doorlichting meer gebeurd dan de jaren voordien», zegt een leraar. «Maar er is wel veel stilgevallen toen de inspectie weer weg was. Het uiteindelijk verslag hebben wij niet te zien gekregen.» Misschien wringt

dáár nog wel het schoentje. En misschien valt hier en daar nog wel een inspecteur uit zijn nieuwe rol om even boeman te spelen.

In de luren

«Maar dat wij de show niet doorzien of de façade niet doorprikken, geloof ik niet», zegt een inspecteur. «Daar hebben we meestal zelf genoeg ervaring voor. Een heel team dat een hele tijd met die ene school bezig is, leg je niet zo gemakkelijk in de luren dan die ene inspecteur die vroeger eens een uurtje langs liep.» Wie heeft er trouwens belang bij de inspectie een rad voor de ogen te draaien als we er van uitgaan dat iedereen het beste wil voor het onderwijs en de leerlingen?

De grondige hervorming van de onderwijsinspectie in Vlaanderen krijgt in ieder geval veel positieve aandacht van de andere Europese landen. Nu de kinderziektes voorbij zijn is het tijd voor een nieuwe blik achter de schermen van de inspectie. We doen dat in drie delen omdat de aanpak toch wel verschillend is in basis-, secundair en hoger onderwijs. Maar de visie is dezelfde. Andere ogen, dezelfde bril. ■

«De inspecteur is er», fluistert de conciërge waarna hij discreet de andere klassen gaat verwittigen. Plots krijgt de onderwijzer de zenuwen. Is de presentielijst wel in orde? Is zijn klasagenda wel uitgebreid genoeg ingevuld? Wie veegt het bord snel schoon? De handige jongens halen hun pedagogische trukendoos boven en bereiden zich voor op het geven van een modelles. Anderen wachten gelaten het verdict van de inspecteur af. Althans, zo was het vroeger, toen de inspecteur zich vaak als een boeman aanmeldde en de onderwijzer onverwachts in zijn klas kwam controleren.

ze in team opereren, lezen en studeren de inspectieleden meer. Intussen pakt de oude stijl van individuele controle niet meer. De inspecteur die de juf punten kwam geven ging in de fout.»

Chaos

Zowat 1200 basisscholen werden tot nu toe al doorgelicht. De andere helft moet de nieuwe inspecteurs nog over de vloer krijgen. Vorig schooljaar kregen 89 procent van de doorgelichte scholen een gunstig oordeel. Eén op de tien scholen ontving een «gunstig advies met voorbehoud». Die krijgen binnen een jaar een nieuwe doorlichting van de vastgestelde tekorten. Eén school kreeg een ongunstig advies. Als ze bij een tweede grondige doorlichting een onvoldoende haalt worden de subsidies ingetrokken. Dit is nog nooit gebeurd maar het kan.

De inspecteurs hebben nu een uitvoerige brief waarmee ze hun bezoek aankondigen. Hierin staat heel precies hoe de doorlichting zal verlopen.

Er zijn drie fasen. In de *informatieve fase* vraagt de inspecteur-verslaggever vooraf enkele administratieve papieren op, zoals de lessenroosters, om de doorlichting voor te bereiden. Ook verzamelt hij o.a. cijfers over zittenblijven. Belangrijk is het oriënterend gesprek met de directeur. «Hij legt voor ons de bril klaar waarmee we straks zijn school bekijken», zegt *Staelens*. «We hopen dat ons blikveld overeenstemt met het zijne want we hebben natuurlijk ook onze lenzen opgepoetst om een realistisch beeld te krijgen. Papieren decors doorprikken we meteen. Wij krijgen een beeld van zijn management en we zullen dat toetsen aan de werkelijkheid. Een handig middel-tje is hem bijvoorbeeld vragen of hij de naam van een toevallig voorbij lopende leerling kent. Als hij die leerling met naam en toenaam kan situeren toont de directeur dat hij zijn school kent. Die heeft bij mij dan al twee passen voor.»

De eigenlijke *doorlichting* is de tweede fase. Tijdens een intensief meerdaags schoolbezoek, maar niet langer dan een week, onderzoekt een team inspecteurs de feitelijke situatie. Zo'n team bestaat soms uit twee leden, soms uit zes voor grote scholen «Natuurlijk hebben we oog voor de dagelijkse chaos, eigen aan een levende schoolgemeenschap», stelt een inspecteur ons gerust. «We verwachten niet dat alles rimpelloos verloopt tijdens onze aanwezigheid. We interesseren ons voor het échte leren en leven op school. Het vernislaagje dat er als voorbereiding van ons bezoek werd opgestreken, halen we er zo af. In ons team spreken we onderling af wie welke klassen zal bezoeken. Ik woon een les of een activiteit bij en praat eens met de leerkracht. Ik vraag ook meteen aan de leerkracht me de zittenblijvers of de zwakke leerlingen aan te wijzen. Zo ga ik na of hij aandacht heeft voor zorgverbreding.»

Toetsen

Tot nu toe ging de inspectie in het basisonderwijs thematisch te werk en zoomden ze in op een deelaspect zoals begrijpend lezen, hoofdrekenen of problemen oplossen en aanpakken. Dat verandert nu. Samen met de Dienst voor Onderwijsontwikkeling (DVO) werkte de inspectie een eenvoudige en uitvoerige instrumentarium uit voor de doorlichting. Hierin tracht men alle aspecten van het schoolleven in rekening te brengen. Eerst

Spanning

De directeur speelt een belangrijke rol als de inspectie een

doorlichting aankondigt. Vóór de eigenlijke doorlichting, in een verkennend gesprek met de inspecteur-verslaggever, reikt hij de bril aan waardoor de onderwijsinspectie het schoolgebeuren

BASISONDERWIJS

zal bekijken. De leden van het doorlichtingsteam zetten die bril op en gaan na of de blik van de directeur klopt met hun vaststellingen. Maar intussen groeit bij de leerkrachten wel eens onzekerheid en hangt er extra-spanning in de school.

in de
lucht

Show

Nu verwittigen ze wel een maand op voorhand maar in één adem komt een team van twee tot zes inspecteurs de school doorlichten. Dat gebeurt op een nieuwe manier. Toch loopt nog niet alles gesmeerd, zeggen enkele leerkrachten die de inspectie op bezoek kregen: «Een van de inspecteurs komt mijn klas binnen en vraagt aan de kinderen of ze wel braaf zijn», zegt een lerares van het vijfde leerjaar. «Dan voegt hij eraan toe: *Jullie moeten niet bang zijn, ik kom punten geven aan jullie juf*. Hij breekt de les over breuken af en laat eens zien hoe het volgens hem eigenlijk moet. Ik voelde me volledig in mijn blootje gezet. Hoe kon ik me daar nu tegen verdedigen? Nadien hebben de inspecteurs alle leerkrachten samengeroepen om een enquêteformulier in te vullen. Wie daar meer uitleg vroeg werd in het openbaar geafronteerd.» Het is een negatieve getuigenis maar ze toont wel aan dat nog niet alles op wietjes loopt bij de inspectie *nieuwe stijl*. «Nochtans doen ze hun best om van het boeman-*imago* af te geraken», zegt een kleuterleidster die ook al inspectie kreeg. «We moeten ons vooral niet druk maken, zeker niet bang zijn, in de klas doen wat we gewend zijn te doen en zeker geen show opvoeren. Ik vind zo'n doorlichting prima want buitenstaanders zien soms beter waar het mank loopt. Maar de theorie klopt niet altijd met de realiteit.»

Velen blijven zitten met vragen over een schooldoorlichting. Is de aangehaalde getuigenis een karikatuur en heeft de onderwijsinspectie inderdaad een vriendelijker jasje aangetrokken? «Inspecteurs van de oude stempel gingen vervroegd met pensioen omdat ze de nieuwe stijl niet goed vonden of hem niet aankonden», vertelt *Roger Staelens*, inspecteur-generaal voor het basisonderwijs. «Sommige inspecteurs werkten twintig jaar op hun eentje, waren koning in hun koninkrijkje. De alleenlopers moeten nu teamleden worden. Rekening houden met de visie van de andere leden van het doorlichtingsteam, dat is ook voor hen een opgave en die wordt gerealiseerd. Sinds

volgt een uitprobeer-periode. Voor de scholen verandert er weinig: het team bezoekt de school, observeert met alle zintuigen en noteert.

Vroeger wilden de schooldirecties vooraf graag het thema kennen om zich goed te kunnen voorbereiden. «Misschien alleen voor de schone schijn», benadrukt *Staelens*. «We hebben ervaren dat we perfect kunnen doorlichten zonder in te zoomen op een thema. Alleen bij het vermoeden dat er iets fout zit zoomen we in op een leerdomein. Als we bijvoorbeeld opmerken dat ze voor begrijpend lezen in het vijfde leerjaar dezelfde teksten hebben als in het zesde en dat ze dat van elkaar niet weten... dan loopt er toch wat fout.»

In de vierde klas schrikt de onderwijzer zich rot: de inspecteur wil een toets over hoofdrekenen afnemen. Kan dat nu zomaar? «Dat is een gevaarlijk punt,» geeft *Staelens* toe. «We kunnen dat inderdaad doen als we van een bepaald leerdomein het onderwijsniveau willen kennen. Maar die toetsen hebben een beperkte waarde. Ze dienen louter als aanwijzing. Pas op, we toetsen alleen leerstof van het vorige leerjaar. We probeerden die toetsen uit in honderd klassen en we legden een gemiddelde vast. Steekt een klas 20 procent boven het gemiddelde, dan is daar alles dik in orde. Blijft ze er 20 procent onder, dan gaat er een lampje branden.»

Geldstroom

Tijdens de toets doorbladert de inspecteur de klasagenda van de leerkracht, bekijkt de schriften van de leerlingen en observeert vooral de manier waarop de leerlingen werken. «Via die toetsen en observaties zien we veel meer wat er echt gebeurt in de school», getuigt een inspecteur. «Als de directeur ons eerst bevestigde dat de leerlingen in de zesde klas uiteraard een zakrekenmachientje mogen gebruiken, gaan we dat even na. Meestal merken we op dat ze het bijna nergens mogen gebruiken. Wordt er aan differentiatie gedaan? Natuurlijk, zegde de directeur. Maar in de klas is er haast niets van te merken. De gegevens uit het gesprek met de directeur toetsen we in de klassen op hun waarheid. Als kinderen de gewoonte niet hebben om naar een woordenboek te grijpen bij een taalopdracht of als ze bij een *vraagloos vraagstuk* de moed niet hebben om een vraag te stellen... tja, dan ontlokt dat vragen.»

Waar mag het doorlichtingsteam zijn neus in steken? Volgens het boekje controleert de onderwijsinspectie onder meer of de minimumlessenroosters en de goedgekeurde leerplannen in acht genomen zijn. Binnenkort gaat ze na of de eindtermen worden bereikt. Voorts houdt ze toezicht op de toepassing van de taalwetgeving, de hygiëne en de bewoonbaarheid van de lokalen, het didactisch materieel en de schooluitrusting. Ook brengt ze advies uit over de financiering. Bij twijfel doet ze een beroep op de *verificateur*. Als de kleuter- en de lagere school er zo armtierig bij liggen onderzoekt de verificateur of er vanuit de scholengemeenschap of de inrichtende macht wel genoeg gemeenschapsgeld doorstroomt naar het basisonderwijs. Misschien slorpt de secundaire school te veel op. Of als de brandbeveiliging niet voldoet meldt de inspectie dat aan de minister en aan de inrichtende macht. Als de speelplaats niet is afgebakend en de kinderen zo de straat op kunnen lopen, krijgt de inrichtende macht een aanmaning

om dringend maatregelen te nemen. En dat wordt gecontroleerd.

Rechtbank

Een beschrijvende samenvatting, een kritische evaluatie en een aantal duidelijke conclusies sluiten de schooldoorlichting af. Dit *syntheserapport* is de derde fase. Er zijn drie soorten beoordelingen. Bij *gunstig* ziet de school zich in een glanzende spiegel staan. Toch blijven er schaduwkantjes die de inspectie op stille dagen, net voor de vakantieperiodes, opvolgt. Bij *gunstig met voorbehoud* stelde de inspectie ernstige tekorten vast. Objectieve criteria bestaan daar niet voor. Dat wordt overgelaten aan het gezond oordeel van het doorlichtingsteam. Vaak is er een bijkomend gesprek met de directeur nodig om samen een actieplan op te stellen.

Als voor een toets hoofdrekenen 30 procent van de leerlingen lager scoren dan de helft kan dat wijzen op een ernstig tekort van de onderwijskwaliteit. Binnen 300 kalenderdagen moet dat geredimeerd zijn. Dan volgt een tweede, veelal gedeeltelijke schooldoorlichting. Bij *ongunstig* volgt een tweede doorlichting door een ander team.

Velen weten niet goed wat er met het eindverslag of het syntheserapport moet of kan gebeuren op school. Bergt de directeur het op in zijn kast? «Dat is nog een zwak punt», geeft *Staelens* toe. «Er is alleen bepaald dat de directeur het doorlichtingsverlag op de volgende personeelsvergadering op de agenda moet plaatsen. Hoe dat moet is nergens omschreven. Moet hij het voorlezen, ter inzage laten? Ik ben er eigenlijk bang voor dat men van het verslag kopies maakt en die willekeurig verspreidt. Soms staan er cassante dingen in die pijnlijk zijn voor een leerkracht of voor de directie. In het verslag mogen we geen namen noemen. Maar als er staat dat het derde jaar nogal zwak is neemt de leerkracht van die klas dat natuurlijk persoonlijk op. Ook al kan de schuld bij zijn voorganger liggen. En geef je de directeur nog een publieke oplawaai als het verslag nadelig voor hem uitvalt? Volgens mij, moet een goede inrichtende macht, samen met de directie, het verslag in alle openheid bespreken op een personeelsvergadering. Het schoolteam overlegt daar wat het aan de aandachtspunten kan doen. Bekijk het als een inspanningsverplichting. Tenslotte is het syntheserapport van de doorlichting geen verslag van een rechtbank.» ■

«**Papieren decors
doorprikken we
meteen.»**

De inspecteur geeft geen punten aan de leerkracht.

«Laat ze maar komen, we zijn een goed draaiende school, we moeten ons geen zorgen maken, we werken voort zoals we gewend zijn», zeggen ze in het Stedelijk Secundair Instituut voor Paramedische Beroepen in Gent. «Ik voel me als een restaurateur van mijn eigen huis en ik ben blij dat er eens iemand komt kijken», stelt directeur *Frank Carlier*. Maar in een andere school worden zelfs gangen nog rap rap geschilderd tijdens de weken die aan de doorlichting vooraf gaan. Alsof de inspectie dat verfeurtje óók niet ruikt.

Paperassen

Zes weken vóór de doorlichting krijgt de directie een brief waarin staat: Uw school werd geselecteerd om tijdens de week van... tot... door een inspectieteam te worden doorgelicht. Dit team staat onder leiding van inspecteur-verslaggever... Hij/zij zal binnenkort met u contact opnemen om de exacte datum van het onderzoek vast te leggen. Om deze schooldoorlichting zo goed mogelijk te kunnen voorbereiden, willen we u vragen het dossier als bijlage in te vullen en ter beschikking te houden van de inspecteur-verslaggever...

Dit dossier bevat gegevens over de structuur van de school, de leerlingen, het personeel, het beheer en de leiding, de pedagogische en didactische organisatie, de begeleidingsfacetten, de vakoverschrijdende projecten en de materiële organisatie.

Los van de doorlichting kan er nochtans onverwachts inspectie komen naar aanleiding van een subsidiërings- of financieringsdossier. Hierbij kan de inspectie ook een studierichting in oprichting controleren.

Droogdok

«Vóór het doorlichtingsteam neerstreek lichtte ik aan de inspecteur-verslaggever ons voorbereidend dossier nader toe waarin we het profiel van onze school uittekenden», legt *Carlier* uit. «We beseften dat een goed doorlichtingsverslag een vorm van erkenning is. Daarom wilden we absoluut tonen hoe goed we wel zijn. Het is van belang

evaluatie. «Ons opvoedingsproject is de uitdrukking van wat we op school *willen*. In het schoolwerkplan omschrijven we wat we daarvoor *doen*. Het schoolreglement omvat de *normen* om onze doelstellingen te bereiken. Hierbij horen ook een prioriteiten-, een nascholings- en een begeleidingsplan. We geven de inspectieleden heel wat concrete gegevens in handen zodat ze niet op eigen kracht moeten zoeken naar indicatoren waarmee ze de school enigszins in beeld kunnen brengen. De inspectie heeft vervolgens als taak na te gaan of wij waarmaken wat we onszelf als opdracht meegeven. Hierbij verwachten we dat ze inzicht verwerft in ons opvoedingsproject en schoolwerkplan, want daar zijn we fier op. Zelfevaluatie is dé motor achter ons schoolfunctioneren. Maar daarnaast is de doorlichting van de onderwijsinspectie altijd meegenomen. Ik beschouw ze gewoon als een kosteloze audit door externe deskundigen.»

Stok achter de deur

Het Vlaams secundair onderwijs telt 1183 scholen, buitengewoon en deeltijds beroepssecundair inbegrepen. In een tempo van gemiddeld 140 per jaar licht de onderwijsinspectie ze allemaal door. Nu wachten er nog zowat 700 om voor het oog van de inspectie te verschijnen. Wie een ongunstig rapport mocht krijgen kan nadien van andere maar even strenge ogen een tweede volledige doorlichtingsronde verwachten.

Nogal wat scholen zitten met vragen welke objectieve, wettelijk erkende criteria de leden van het inspectieteam mogen gebruiken om door te lichten. Nu verwijzen ze naar de leerplannen. Binnenkort nemen ze de eindtermen als richtsnoer. Maar kunnen ze ook de *schoolcultuur* meten? Wat zijn de minimale doelstellingen om een *goede school* te zijn? Licht de inspectie op dezelfde manier een *elitaire* school door waar kennisoverdracht de belangrijkste doelstelling is en een *democratische* school die alle leerlingen kansen op ontplooiing wil geven? Duidelijk is alvast dat de onderwijsinspectie via het zogeheten CIPO-model (context, input, proces, output) rekening houdt met de sociale situatie waarbinnen

Vanaf de eerste dag van de doorlichtingsweek verspreiden de inspecteurs van het secundair onderwijs zich over de school. «Als een groepje sprinkhanen», zegt een directeur die hen op bezoek

SECUNDAIR ONDERWIJS

kreeg. «Een gids hebben ze daarbij niet nodig want ze hebben zelfs een plattegrond van het gebouw.» Ze gaan ieder naar een eigen vakdomein, praten met leerlingen en leerkrachten, controleren proefwerken en toetsen, vragen aan de leraar een document of een overzicht

«Gunstig met voorbehoud»

waaruit blijkt dat hij het leerplan concretiseert. Toetsen nemen ze niet af. Veeleer uitzonderlijk geeft het doorlichtingsteam uiteindelijk een volledig gunstig advies. Maar wat betekent «gunstig met voorbehoud»?

een eigen pedagogisch project te hebben en te weten waar we eigenlijk mee bezig zijn. Wij versterken het groepsgevoel en de groepssolidariteit. We zorgen ervoor *samen* in orde te zijn. Dat geeft een aparte, wat nerveuze sfeer. Maar tijdens de doorlichting halen de inspecteurs de zwakke punten en de zwakke leraars er wel uit. Zo'n externe evaluatie is eens nodig. Ze bevestigt vermoedens en eigen waarnemingen. Maar nu zijn ze eens door een andere bril bekeken.»

«De doorlichting is geen controlebeurt van een schip in een droogdok maar wel een audit in volle vaart», meent *Valeer Schodts*, directeur van de Diocesane Middenschool Sint-Jan in Diest. Hij bereidt zijn schoolteam daar intens op voor via zelf-

een school functioneert.

De scholen blijven ook zitten met vragen over de analyses en aanbevelingen in het doorlichtingsrapport. Directies en leraars willen intensief betrokken worden bij de interpretatie van de gegevens die de inspectie verzamelt. Nu bevat het rapport weliswaar heel wat concrete gegevens maar door gebrek aan vergelijkingsmateriaal zijn die soms moeilijk te duiden. Ook vragen ze zich af of alle in het rapport opgenomen gegevens wel echt relevant zijn. Wat kan de overheid bijvoorbeeld aanvangen met de vaststelling dat de leerlingen van een bepaalde klas de directeur al of niet graag mogen? Volgens de inspectie heeft de school wel veel aan die vaststellingen. Het verslag bevat con-

clusies per onderdeel zoals het profiel van de school en het studiepeil. Hieruit volgen dan per onderdeel aanbevelingen. Daarnaast bevat het verslag nog eens gesynthetiseerde algemene besluiten en aanbevelingen die voor de hele school gelden. Hiermee kan de doorlichting als een zinvolle actie, en niet als een bedreigende *stok achter de deur*, een proces van regelmatige, interne zelfevaluatie op gang trekken. Zo doorbreekt ze bovendien de traditionele eilandmentaliteit van leraars omdat ze aanstuurt op overleg en samenwerking tussen alle teamleden van de school.

Momentopname

«Wij vragen inderdaad nogal wat gegevens op», geeft inspecteur-coördinator *An Baert* toe. «Maar die zijn van belang om het doorlichtingsteam vooraf een referentiekader te geven, een schets van de visie en het profiel van de school. Met de gegevens over het aantal uitgereikte A-, B- en C-attesten krijgen we een idee over hoe de leerlingen worden begeleid. Als het aantal zittenblijvers in de tweede graad negatief opvalt onderzoeken we dat. Licht het aan een verkeerde oriëntering? We zien de verslagen van de klasleraden in waaruit moet blijken hoe de leerlingen met leerproblemen worden opgevangen. Is er bijvoorbeeld individuele begeleiding? Is het klimaat van de school genoeg gericht op het *centraal* staan van de leerling? Misschien is het mogelijk dat, ondanks de zorg voor leerlingbegeleiding, bepaalde leerlingen al leerachterstand oplopen in een vorige school. Daar hebben we ook oor naar.»

Niet alle leraars komen in contact met leden van de inspectie want ze kunnen niet alle lessen bijwo-

«De doorlichting is geen controlebeurt van een schip in een droogdok maar wel een *audit* in volle vaart.»

nen en alle werkplaatsen bezoeken. Meestal roepen de inspecteurs de leraars van hun vakgebied toch eens bijeen om na te gaan hoe ze bijvoorbeeld participeren in school-, klas- of lesoverschrijdende projecten. Zo krijgen ze een vrij volledig beeld van de werking van de instelling en van het gerealiseerde studiepeil. Maar de doorlichting geeft in geen geval aanleiding tot rapporten over individuele leerkrachten.

«Volgens de samenstelling van het team nemen de inspectieleden elk het vakdomein waarvoor ze bevoegd zijn voor hun rekening», *An Baert* uit.

«Ze controleren of de leraars het leerplan verwezenlijken. Ze kunnen de agenda's van de leerlingen inkijken. De inspecteur romaanse talen kan opmerken dat er voor Frans niets is ingeschreven. Als verdere controle kan hij de schriften of mappen inkijken. Of uitleg vragen over de al behandelde leerstof en de jaarplanning. En, hoewel het niet tot zijn vakdomein behoort, kan hij terloops opmerken dat er bijvoorbeeld van technisch tekenen de afgelopen maanden niets terug te vinden is. Dat kan te wijten zijn aan de afwezigheid van de vakleraar. Dat wisten we dan al uit het voorbereidend dossier. Maar nu zien we hoe de school die afwezigheid in de praktijk heeft opgevangen. Of ze bijvoorbeeld andere leraars een extra-opdracht gaf.»

Wrange nasmaak

Ten laatste vijftien kalenderdagen na de schooldoorlichting bespreken de betrokken inspecteurs hun bevindingen met de directie van de school. De directeur heeft dus nog de kans conclusies te nuanceren. Het eigenlijke syntheserapport stuurt de inspecteur-verslaggever ten laatste dertig kalenderdagen na de doorlichting naar de school. De school stuurt dit document, eventueel becommentarieerd, ten laatste dertig kalenderdagen na ontvangst naar de inspecteur-generaal. Op dit moment heeft de directeur het ook op de agenda gezet van een personeelsvergadering. Er ontbreekt weliswaar een vast opgelegd stramien voor de behandeling. Dat wordt overgelaten aan de directie of de inrichtende macht. Soms zwijgt de directeur echter over zijn eigen

zwakke punten. Sommige leraars krijgen voor hun vak vooral de negatieve punten te horen. Het totaalbeeld ontbreekt dan en men weet niet waar men als groep staat. Dat geeft een wrange nasmaak bij het personeel.

Alle scholen krijgen in principe een opvolging. Ook degenen met een gunstig advies. Hierbij controleert de inspectie of de school de gemaakte afspraken nakomt. Welk concreet werk maakte de school van de meegegeven adviezen?

«In het syntheserapport probeert de inspectie zeer concreet aan te duiden welke punten de school moet bijsturen», zegt *Baert*.

«Meestal slaan die punten op de leerplannen waarvan een deel niet is behandeld. Vaak zijn vaklokalen niet voldoende materieel uitgerust. We bevelen dan een betere besteding van de werkingstoelagen aan of we vragen dat de school prioriteiten vastlegt. Soms wordt het aantal lestijden overschreden of zijn de aanwezigheidsregisters niet correct ingevuld. Over het algemeen is er weinig professionele samenwerking voor de organisatie van proefwerken zoals uniformiteit, inhoud, vraagstelling... Dat zijn allemaal elementen die een gunstig verslag met *voorbehoud* opleveren.» ■

«Laat ze maar komen. We zijn fier op onze school.»

DE DOORLICHTERS

- De volledige inspectieploeg telt iets meer dan 150 leden. In het **basisonderwijs** zijn 84 inspecteurs oppad. Daarbij komen nog zes coördinatoren en één coördinator voor het buitengewoon onderwijs. In het **secundair onderwijs** maken 44 inspecteurs de dienst uit in steeds wisselende teams. Er zijn twee coördinatoren: ASO, KSO en TSO, BSO, BuSO. Het **hoger onderwijs** telt maar drie vaste inspecteurs. Die worden voor elke specifieke opleiding aangevuld met externe deskundigen. Daarnaast zijn er nog telkens vier inspecteurs actief in het **kunstonderwijs**, de **PMS-centra** en het **volwassenenonderwijs (OSP)**.
- Dit zijn de adressen van de inspecteurs-generaal. Algemeen inspecteur-generaal René Laumen - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel - ☎ 02-211 46 37
Basisonderwijs: inspecteur-generaal Roger Staelens - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel - ☎ 02-211 45 15
Secundair onderwijs: inspecteur-generaal Peter Michielsens - Rijksadministratief Centrum - Arcadengebouw - 1010 Brussel - ☎ 02-210 53 22
Hoger onderwijs: inspecteur-generaal Fons Smets - Koningsstraat 136 - 1000 Brussel - ☎ 02-211 42 83 - fax 02-211 42 50

De inspectie houdt eerst een uitvoerige enquête bij de studenten.

«Hogescholen deden tot nu toe bitter weinig aan systematische kwaliteitsbewaking», stelt inspecteur-generaal voor het hoger onderwijs *Fons Smets* vast. «Bovendien brandmerkten velen de bescheiden voornemens van de overheid als betuttelend of onderdrukkend. Ze kwalificeerden initiatieven ter zake **én** vlug als ondeskundig of bemoeizuchtig.» In het hoger onderwijs bestaan geen doorlichtingen van scholen maar wel van op-

HOGER ONDERWIJS

leidingen. Niet alle directeurs gaan meteen akkoord met het ontwerpverslag van het doorlichtingsteam: 64 hadden ernstige opmerkingen. Brussel nodigde ze steeds uit voor een gesprek. Soms was dat hard maar toch opbouwend zodat er meestal een consensus tot stand kwam. Nu nemen hogescholen spontaan zelf initiatieven voor interne kwaliteitsbewaking: een eigen sterkte-zwakte-analyse. En de waardering voor het werk van de doorlichtingsteams neemt toe.

Sterk en zwak

De doorlichtingen brengen wel de sterke en zwakke punten van de basisopleidingen en opties aan het licht maar ze zijn nog geen echte opleidingsbeoordelingen. Hiervoor ontbreken voorlopig gevalideerde beroeps- en opleidingsprofielen.

Voor de kwaliteitsbewaking in de hogescholen werden bij decreet in 1991 twee systemen ingevoerd. Het systeem voor de *basisopleidingen van twee cycli* (vroeger hoger onderwijs van het lange type) blijft dode letter omdat een aantal decretale bepalingen nog niet kunnen worden uitgevoerd. Zo richtte bijvoorbeeld de Vlaamse regering nog altijd geen commissie van deskundigen op om de kwaliteit van de onderwijsactiviteiten te onderzoeken. Waarschijnlijk komt dat omdat niemand preciseerde welke instantie zich concreet moet bezighouden met de organisatie en administratie van de werkzaamheden van zo'n commissie. Evenmin bepaalde men wie moet instaan voor de opvolging van de eventuele aanbevelingen.

Uitsluiten

In afwachting functioneert in de *basisopleidingen van één cycli* (vroeger hoger onderwijs van het korte type) een systeem met een beperkt inspectiekorps. Drie jaar na de goedkeuring van het decreet stellen we vast dat in de basisopleidingen voor twee cycli nog geen enkele en in die van één cyclus al 15 opleidingen werden doorgelicht en 111 verslagen werden opgesteld. Voor het einde van dit academiejaar mikken de doorlichtingsteams op 155 verslagen. Nadien hebben ze nog werk voor 202 doorlichtingen. Vanaf september 1995 zou een nieuw systeem voor kwaliteitsbewaking in werking kunnen treden, geldend voor beide types van basisopleidingen. In dit systeem zorgen de hogescholen zelf voor de interne en externe kwaliteits-

bewaking en ziet de overheid erop toe hoe de hogescholen de resultaten ervan in hun beleid verwerken. Daarnaast onderzoekt de overheid regelmatig de werking van de interne en externe kwaliteitszorg en verricht ze vergelijkend onderzoek. Een commissie van onafhankelijke deskundigen maakt van haar onderzoeksresultaten een openbaar verslag. Mits het volgen van een bepaalde procedure kan de overheid besluiten een opleiding, waarvan de kwaliteit onvoldoende blijkt, geen toelagen meer te geven.

Spuiten geven

Voorlopig bestaan er evenwel geen duidelijke criteria voor een externe kwaliteitsbeoordeling. Bovendien lokt de manier waarop de doorlichtingsteams *experimenteren* argwaan uit in het onderwijsveld. «De criteria ontbreken inderdaad omdat er nog altijd geen afspraken zijn over de *basiscompetenties*», zegt *Smets*. «Voor dezelfde opleiding zou een diploma, uitgereikt door hogeschool x, dezelfde basiscompetenties moeten garanderen als een diploma, uitgereikt door hogeschool y. Dit is nu helaas niet het geval. Voor verpleegkunde bijvoorbeeld keurde de administratie 2118 verschillende vaktitels goed zonder echter bindende afspraken over de basiscompetenties waarover alle verpleegkundigen bij het afstuderen gegarandeerd zullen beschikken. In overleg met het werkveld moeten dringend heldere en maatschappelijk gevalideerde beroeps- en opleidingsprofielen worden geformuleerd. In opdracht van de minister zal de Vlaamse Onderwijsraad hiervan nu werk maken.»

Centraal in de doorlichting staat niet de hogeschool maar wel één van de opleidingen met eventuele opties uit haar aanbod. De inspectie houdt het voorlopig bij opleidingsdoorlichtingen, audits dus en geen *assessments*. Ze geeft dus ook geen beoordeling over het al of niet bereiken van eindtermen. Voor het hoger onderwijs werden deze trouwens niet vastgelegd. Bovendien dekt dat begrip voor het hoger onderwijs niet de gewenste lading. «Niet de *meerderheid* van de afgestudeerde verpleegkundigen moet bijvoorbeeld een courante spuit kunnen geven maar liefst toch allemaal», hoopt *Smets*.

Kruisverhoor

De doorlichting gebeurt op basis van ondermeer de analyse van 28 documenten, statistische

gegevens over personeel, studenten en examenresultaten geordend in 18 tabellen, de resultaten van een enquête bij studenten en docenten. In het academiejaar 93-94 werden bijna 138.000 enquêteformulieren verwerkt. Voor de enquête bij de docenten, waarin de doorlichters peilen naar de evaluatie van aspecten van de opleiding, werden vorig academiejaar 1266 formulieren verstuurd. Hiervan kwamen er 78 procent beantwoord terug.

Het doorlichtingsteam bezoekt ook lokalen, woont onderwijsactiviteiten bij en spreekt met de leden van de inrichtende macht, de directie, docenten, studenten, oud-studenten en vertegenwoordigers van het beroepenveld. De voorzitter van het team wijst, na overleg met de externe deskundigen, de docenten en studenten aan met wie ze een gesprek wensen.

«De selectie van de gesprekspartners is voor verbetering vatbaar», weet Smets, «want te vaak pikken ze er ook docenten uit die volgens de enquêteresultaten minder goed scoren. Hierdoor denken die dat ze waarschijnlijk een probleemgeval zijn. Dat hindert vaak een openhartig en vlot gesprek met de uitgekozen docenten. Men moet zeker voorkomen dat de docenten deze gesprekken ervaren als een kruisverhoor. Dat is gelukkig slechts zelden het geval. De gesprekken met de studenten brengen geregeld elementen aan die anders onopgemerkt zouden blijven. Ook het verweer van sommige docenten op lastige uitspraken van studenten is meestal boeiend en verhelderend. Toch moeten we de doelstellingen van deze gesprekken nog verder expliciteren en kan de leiding ervan nog professioneler.»

Het doorlichtingsteam bestaat in de regel uit één inspecteur hoger onderwijs, één lid van de Dienst voor Onderwijsontwikkeling, één ambtenaar van het Bestuur Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek en ten minste één onafhankelijke binnen- of buitenlandse deskundige die vertrouwd is met het beroepenveld. Meestal doet men hiervoor een beroep op universiteitsprofessoren die over aspecten van de beroepsuitoefening en/of -opleiding onderzoekswerk hebben verricht. Maar geregeld neemt men ook mensen uit de beroepspraktijk onder de arm, bijvoorbeeld een leidinggevend persoon van een verzekeringskantoor.

Gal spuwen

Het onderwijsveld stelt vragen bij de interpretatie van de enquêtes bij studenten en docenten. «Die enquêtes geven nochtans meestal relevante informatie», zegt Smets. «We weten wel dat in bepaalde hogescholen sommige studenten van die enquêtes gebruik maken om hun gal te spuwen. Grote behoedzaamheid en zin voor relativering bij het interpreteren van de enquêteresultaten blijven dan ook geboden. Toch zijn de enquêteresultaten vaak duidelijke signalen en een belangrijke bron van informatie en inspiratie bij het samenstellen van de lijst van aandachts- en controlepunten tijdens het bezoek en de gesprekken.

Enkele van de zeven gebruikte vragenlijsten kunnen we zeker nog verbeteren. Toch stellen we met genoeg vast dat heel wat hogescholen onze vragenlijsten, al dan niet aangepast, nu al gebruiken voor interne kwaliteitszorg. Dat is zeer positief. In de toekomst zullen de hogescholen zelf een sterkte-zwakte-analyse moeten maken. De enquête is hiervoor een belangrijk instrument.»

Zes bevindingen

In de doorlichtingsverslagen komen een aantal algemene bevindingen geregeld terug. Veel hogescholen speelden hierop al in en maakten er aandachtspunten van.

- De meeste hogescholen formuleren de basiscompetenties, de beroeps- en opleidingsprofielen niet helder genoeg. Ze ontwijken of beantwoorden te vaag de vraag waartoe ze opleiden.
- Ze doen niet expliciet en consistent aan kwaliteitsbewaking. Tot nu toe legde slechts éénmaal een hogeschool een zelf uitgevoerde sterkte-zwakte-analyse aan het doorlichtingsteam voor.
- Het opleidingsaanbod is vaak versnipperd over een ongehoord aantal vakken en vakjes. Het best komt er een systeem van programmabewaking.
- Heel wat cursusmateriaal is slordig, verouderd, onsamenhangend of onevenwichtig. Ook een goed werkende cursusdienst ontbreekt veelal.
- Er zijn erg goede, geautomatiseerde en vlot toegankelijke mediatheken. Helaas blijven ze in veel hogescholen ondermaats. De bibliotheek is zelden een plaats waar studenten voor het beroep relevante publikaties leren opsporen en raadplegen hoewel dit als voorbereiding tot hun permanente bijscholingsopdracht uitermate belangrijk is.
- In veel hogescholen ontbreekt een bijscholingsbeleid volgens de behoeften en de zwakke punten van de eigen school. Zelden pakken de inrichtende machten de bijscholingsproblematiek globaal en samenhangend aan. Stimuleren doen ze de bijscholing vrijwel nooit. ■

DOORGELICHT

• *Op het secretariaat hoger onderwijs (Koningsstraat 136 - 1000 Brussel) kunt u volgende verslagen bekomen: onderwijzer, elektronica, toegepaste informatica, fysieke behandelingen, logopedie, orthopedagogie, jaarverslag opleidingsdoorlichtingen - academiejaar 1993-1994*

• *Verslag van de inspectie over de toestand van het onderwijs - november 1994 - informeren bij de redactie van KLASSE - ☎ 02-211 46 60*

• *Inspectie en begeleiding (1992) - 60 fr. - Centrum voor Informatie en Documentatie - Publikatiedienst - Koningsstraat 71 - 1000 Brussel - ☎ 02-219 94 36 - fax 02-219 77 73*

• *Over de inspectie vindt u ook nog artikels in KLASSE nr. 32 van februari 1993 (Doorgelicht! De nieuwe inspectie) - nr. 42 van februari 1994 (Het rapport van de inspectie) - nr. 45 van mei 1994 (Steunen waar het kan) - nr. 48 van oktober 1994 (Zonder partituur of dirigent) - U kunt een exemplaar van al deze artikels samen bestellen door 50 fr. over te schrijven op rekeningnr. 091-2203004-66 met vermelding KLASSE - DOSSIER - INSPECTIE*

• *Wie gratis een overzicht wil krijgen van alles wat over dit onderwerp recent in de onderwijstijdschriften is verschenen neemt contact op met ADIOV (Automatisch Documentatiesysteem voor het Onderwijs in Vlaanderen) - Luc Stoops of Robert Lyssens - Koningsstraat 71 - 1000 Brussel - ☎ 02-219 82 19 of 02-219 93 83*

• *Schooldoorlichting:...en dan? De school als lerende organisatie - verslagboek colloquium - 300 fr. - Stichting-Lodewijk de Raet - Liedtsstraat 27-29 - 1210 Brussel - ☎ 02-242 01 11- fax 02-242 26 10 - reknr. 425-2087571-33 (brochure doorlichting)*

UW REACTIE

De inspectie heeft uw school al doorgelicht? U vond dat een afknapper of een hart onder de riem? U had hun bezoek niet eens gemerkt, u had er zich meer/mindervan voorgesteld of u bent er compleet door over uw toeren geraakt?

Laat het ons weten. Ook als u aanbevelingen, kritiek en commentaar hebt. Wat is er bijvoorbeeld op uw school achteraf met het doorlichtingsverslag gebeurd? Schetste het rapport de realiteit, was het eenzijdig of verrassend volledig? Hebt u er iets uit geleerd?

Hoe kijkt u achteraf terug op die doorlichting en welke goede raad hebt u voorschoten en collega's die nog een doorlichting verwachten? Wat vindt u trouwens van het nieuwe systeem? U kunt rekenen op volledige discretie. Schrijven naar KLASSE-VIZIER INSPECTIE - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel.

«Gesprekken met docenten mogen geen kruisverhoor zijn.»

De 10-12-jarigen kunnen kiezen tussen vakantiecentra in Rösraht (Duitsland), Berck (aan de Franse kust) of Chantilly (een

bosrijk gebied op 40 km van Parijs).

Infrastructuur, voeding en begeleiding zijn verzorgd en aangepast aan de wensen en behoeften van deze leeftijdsgroepen. Vak. O. probeert de vakantiecentra kleinschalig te organiseren. Elk kind krijgt daarbij de nodige aandacht en heeft trouwens de hele periode dezelfde monitor of monitrice, waarbij het zich dus veilig en geborgen kan voelen. De activiteiten zijn uiteraard aangepast aan de leeftijd van de kinderen.

Alle leerplichtige kinderen van alle onderwijsnetten, in het bijzonder kinderen van personeelsleden van de Vlaamse Gemeenschap (dus ook kinderen van leerkrachten), kunnen op vakantie met het Departement Onderwijs. Tijdens de zomermaanden organiseert de vzw Vak. O. (Vakantiecentra Onderwijs) 18 kampen in binnen- en buitenland. U moet wel snel reageren. Het aantal deelnemers aan Vak. O. is immers beperkt.

Vakantie

voor uw kinderen

Basisonderwijs

De 7-9-jarigen trekken naar internaten of vakantieverblijven aan de Belgische kust en in de Ardennen, elk met een eigen typische sfeer en aparte mogelijkheden. Naast korte verblijven in De Panne en Oostende, kunnen uw kinderen ook deelnemen aan een verblijf van 15 dagen in Carlsbourg of opnieuw Oostende.

Secundair onderwijs

De centra voor leerlingen uit het secundair onderwijs bevinden zich in boeiende Franse streken, ver van de drukte van de traditionele vakantiebestemmingen. Elk centrum heeft opnieuw een eigen karakter en is het vertrekpunt van talrijke exploraties in de nieuwe omgeving.

In elke leefgroep, en in gemeenschappelijk overleg, worden activiteiten gekozen die jongeren aanspreken en hun verblijf tot een onvergetelijke gebeurtenis maken. Daarbij worden wel enig initiatief en verantwoordelijkheidszin van de jongeren verwacht. De directeur, met een ruime ervaring in het begeleiden van jongeren, is inspirator en begeleider. Alles gebeurt onder het motto *Samen plannen we ons verblijf, samen organiseren we onze vakantie, samen stappen we in een boeiend avontuur.*

Voor 13-14-jarigen zijn er het klassieke kamp in Villard de Lans (in de Vercors) en een nieuw centrum in Vannes (Bretagne). De 15-16-jarigen trekken naar Embrun (grens van Provence en les Hautes Alpes) of naar Draguignan (Zuid-Frankrijk). De 17-jarigen gaan opnieuw naar Six-Fours les Bains (aan de Middellandse Zee). Naast de zee en het water biedt het hinterland hier veel mogelijkheden voor actieve jonge mensen.

Vak. O. organiseert daarnaast ook een taalvakantie Engels in York (Engeland) voor 16-18-jarigen.

Ten slotte zijn er vier sportkampen (eventueel gecombineerd met computerlessen) in het Westvlaamse Meulebeke voor kinderen van 7 tot 16 jaar.

Sociale tegemoetkoming

Verscheidene ziekenfondsen en sommige werkgevers verlenen een **tussenkomst** in de verblijfskosten van kinderen in de vakantiecentra. De personeelsleden van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap die een tegemoetkoming wensen, moeten die aanvragen bij de Sociale Dienst. U kunt ook een attest krijgen dat een verblijf in een door de vzw Vak. O. georganiseerd vakantiecentrum bevestigt. ■

Inlichtingen en inschrijvingsformulieren: vzw Vak. O. - RAC Arcadengebouw - lokaal 3096A - 1010 Brussel - ☎ 02-210 51 53

Leeftijd	Nr.	Bestemming	Datum	Aantal dagen	Prijs		
7-9 jaar	1	De Panne	3/7-8/7	6	5.000		
	2	Oostende	1/7-8/7	8	5.500		
	3	Oostende	8/7-15/7	8	5.500		
	4	Oostende	3/7-17/7	15	9.000		
	5	Carlsbourg	3/7-17/7	15	9.500		
10-12 jaar	6	Rösraht	1/7-15/7	15	12.000		
	7	Berck-plage	3/7-17/7	15	12.000		
	8	Chantilly	7/7-21/7	15	12.000		
13-14 jaar	9	Villard de Lans	7/7-26/7	20	19.000		
	10	Vannes	7/7-26/7	20	19.000		
15-16 jaar	11	Embrun	7/7-26/7	20	21.000		
	12	Draguignan	9/7-28/7	20	21.000		
17 jaar	13	Six-Fours les Bains	7/7-26/7	20	22.000		
16-18 jaar	14	York	1/7-21/7	21	39.000		
		Sport-Computer				Enkel sport	Sport en computer
7-16 jaar	15	Meulebeke 1	3/7-7/7	5	6.000	8.000	
	16	Meulebeke 2	10/7-14/7	5	6.000	8.000	
	17	Meulebeke 3	31/7-4/8	5	6.000	8.000	
	18	Meulebeke 4	7/8-11/8	5	6.000	8.000	

De meeste jongeren liggen niet wakker van de tweede wereldoorlog. Hun historisch inzicht of bewustzijn is niet groot. Anderzijds worden ze geconfronteerd met de gruwel, de angst en de on-

ACTIE macht in actuele oorlogsconflicten. We kunnen jongeren aanzetten tot discussiëren, het

begrijpen van hedendaagse problemen en het maken van toekomstgerichte reflecties over oorlog, vrede, verdraagzaamheid en democratie. Daarom organiseren het Departement Onderwijs en de Koning Boudewijnstichting de actie Jeugd en Democratie voor leerlingen van de derde graad secundair onderwijs. Het symbool van de actie is de trein van de geschiedenis. Willen jongeren op die trein stappen of blijven ze op het perron staan?

Schoolboeken werden verboden waarin Duitsland verantwoordelijk werd gesteld voor de eerste wereldoorlog of waarin de Duitse troepen *woestelingen, bloeddorstige duivels of plunderaars* werden genoemd. Een commissie moest dit soort *vergissingen* over historische feiten opsporen. Ze moest ook

De trein van de geschiedenis

eventuele subjectieve en kwetsende commentaren over het Duitse volk verwijderen. Op aandringen van de Duitse bezetter richtte secretaris-generaal voor onderwijs Nijns op 8 oktober 1940 deze commissie op. Ze werd belast met de herziening van de schoolboeken. De inhoud van de lessen verschilde toen maar weinig van het leerplan uit de jaren dertig. Het vak Duits werd vanaf 1941 verplicht als derde taal. Hierdoor hoopte de bezetter de jongeren in contact te brengen met de *grootseid* van het Duitse volk en hen te overtuigen van de grote waarde van de nazi-ideologie... Dit staat in *Sporen ter herinnering*, het historisch luik van *Vrede Seinen*. Samen met het ervaringsluik, *Sporen naar de toekomst*, is deze didactische map de basis voor de opbouw van de actie *Jeugd en Democratie*. Dit project moet de link leggen tussen de emotionele betrokkenheid bij conflicten als ex-Joegoslavië en een verteerbaar en historisch verantwoord kader.

Onderduiken

De didactische map *Vrede Seinen* verdient een plaats op school. Ze is een overzichtelijke en complete informatiebron, en niet alleen voor leraars geschiedenis.

Het historisch luik van de map schetst een beeld van de periode vóór, tijdens en na WO II. Volgende hoofdthema's worden er in uitgewerkt: de autoritaire verlokking in het interbellum met o.a. het Duits nazisme, het Italiaans fascisme en de jodenvervolg; bezet België met o.a. het dagelijks leven, onderduiken en collaboreren; de na-oorlogse jaren en ten slotte de evolutie van de democratie als epiloog.

Het ervaringsluik van de map behandelt twee thema's: welke *sporen* uit de periode van WO II kunnen jongeren vandaag nog ontmoeten en jongeren aanzetten om na te denken over hedendaagse situaties van oorlog, vrede en verdraagzaamheid.

Uit de kelder

In dit tweede luik werken de stellers een reeks suggesties uit over nog bestaande *vindplaatsen*. Deze suggesties zullen het de scholen mogelijk maken stil te staan bij nog bestaande *sporen* van de oorlogstijd. Beleving en confrontatie met eigen vragen van jongeren hierbij

staan centraal. Zo haalde twee jaar geleden een Leuvense secundaire school een vergeten herinneringsplaat uit de kelder. Op die plaat stonden de namen van de leerlingen en de leraars die in de tweede wereldoorlog sneuvelden. Men besloot de plaat opnieuw in te huldigen. Daaruit groeide een project rond geschiedenis en het verleden kreeg een indringende actuele dimensie. De leerlingen gingen op zoek naar nog levende verzetslieden en andere getuigen van de oorlogsperiode. Ze organiseerden zelfs een tentoonstelling. Bij de uitwerking en de verdieping van het project werden de leerlingen alerter voor uitspraken van bepaalde extreme politieke pressiegroepen, merkten de leraars op.

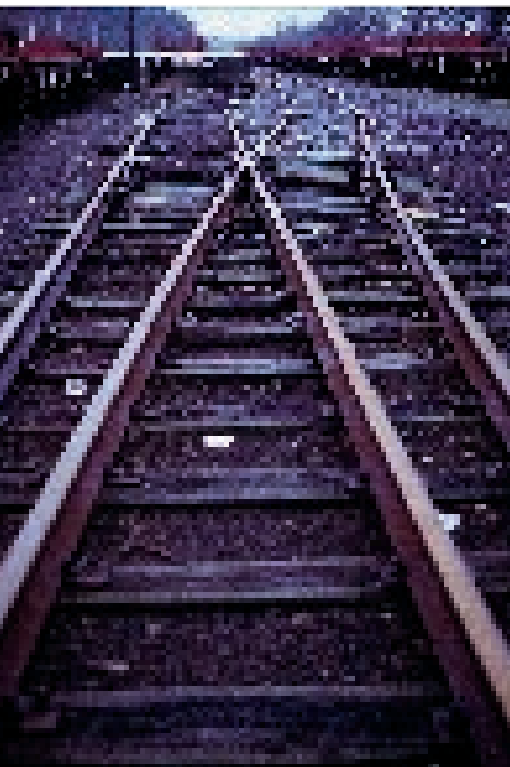
Kans op oorlog

Het ervaringsluik bevat ook suggesties om te werken rond de hedendaagse situatie van oorlog, vrede en verdraagzaamheid. Er wordt aandacht gevraagd voor onder meer de rol van de VN als internationale, eventueel supranationale instelling, de rol van Europa als defensiemacht, de internationale wapenhandel en de macht en onmacht van vredesconferenties. Zonder te vervallen in naïeve schema's (*als wij onder elkaar geen ruzie maken daalt de kans op oorlog*) kunnen leraars en leerlingen de mechanismen bekijken die tot conflict of toenadering leiden. ■

MEE SPOREN

Op 8 mei 1995 herdenkt het onderwijs voor de tweede keer V-Dag. Werken met elementen uit de didactische map bereidt voor op de V-Week. Elke school die wil deelnemen aan het debat tijdens de V-Week kan de stellingen hiervoor over actuele oorlog-vrede-thema's in de klas voorbereiden. Van 27 april tot 5 mei rijdt een trein door Vlaanderen die in Leuven, Hasselt, Antwerpen, Gent en Brugge stopt. Daar wordt in en om de trein een vier uren durend programma opgezet. In o.a. het stationsbuffet vindt een debat plaats rond het thema *Jongeren en engagement*. Dit gebeurt in drie delen van telkens een uur: het verleden (jongeren wisselen van gedachten met getuigen van WO II, het heden (discussie met jongeren die zich vandaag engageren in allerhande organisaties); de toekomst (discussie over de Verenigde Naties en hun rol in oorlogsconflicten). *Kladaradatsch* coördineert de evenementen rond de *V-Week* i.s.m. de NMBS en de provincies.

Tussen 13 en 23 februari wordt op een infodag het project voor leerkrachten en directies toegelicht. Elke secundaire school ontving hiervoor al een uitnodiging. Een video licht het thema van de campagne toe en motiveert de jongeren om deel te nemen aan de V-Week. De aanwezige scholen ontvangen gratis een kopie van de video en twee didactische mappen Vrede Seinen. U kan deze map nog na- of bijbestellen voor 200 fr. bij de Koning Boudewijnstichting - Programma Burgerzin - Brederodestraat 21 - 1000 Brussel - ☎ 02-511 18 40 - fax 02-511 52 21

600 leerlingen uit de lucht. Het gerucht dat in de toekomst lagere scholen minstens 600 leerlingen zouden moeten tellen, is uit de lucht gegrepen. De onderwijsminister ontkent dat hij rationaliseringsplannen voor het basisonderwijs heeft en dat hij de opdracht van de leerkrachten wil verzwaren. Wel zouden de directies meer autonomie krijgen. Een moderne school moet namelijk haar personeel soepel kunnen inzetten. Eventuele wijzigingen in de werking zouden er echter pas komen na overleg met het personeel. Zo denkt men

JOURNAAL

eraan de prestatie-regeling niet langer uit te drukken in minuten per week maar in **takenpakketten**. Volgens de huidige regeling moeten leerkrachten in het lager onderwijs maximaal gedurende 26 uren op school zijn voor 25 lestijden van 50 minuten. De onderwijsminister zou van plan zijn de berekening van het takenpakket niet meer per week maar per maand te maken. Hierin wordt dan rekening gehouden met onder meer de overuren, oudercontactmomenten en pedagogische dagen. Intussen werkt de overheid aan een nieuw decreet op het basisonderwijs. Dat moet de wetgeving vereenvoudigen en vooral overzichtelijker maken. Het voorontwerp hiervan voert het ambt van adjunct-directeur in voor grote basisscholen die meer dan 600 leerlingen hebben. Maar dat is niet nieuw.

Boetes. Elf secundaire scholen kregen een geldboete omdat ze vorig schooljaar hun scholieren meer vrijaf hadden gegeven dan de wettelijk toegelaten zes vrije dagen. Een schooljaar telt in Vlaanderen 182 dagen. De onderwijsinspecteurs controleerden bij wijze van steekproef zo'n 240 scholen. Nogal wat scholen sturen hun leerlingen voor de grote vakantie al enkele dagen eerder naar huis. Maar dat is **niet-optimaal gebruik** van de onderwijstijd, constateren de inspecteurs. Als sanctie krijgen de betrapte scholen een geldboete. Ze moeten tien procent van hun werkingsubsidie terugbetalen. De getroffen onderwijskoepels tekenden alvast protest aan. In enkele gevallen wordt gediscussieerd over eventuele kwijtscheldingen.

Vaste benoemingen. Vorig jaar registreerden de werkstations in het secundair onderwijs 3067 aanvragen tot vaste benoeming. Hiervan werden er **2910** aanvaard, 157 geweigerd. In 99 gevallen verhinderde het niet correct naleven van de re-affectatie-

verplichtingen een vaste benoeming. Twintig personeelsleden beschikten niet over een vereist of voldoende geacht bekwaamheidsbewijs. In vergelijking met 1993 steeg het aantal aanvaarde benoemingen met 14 %. Het gesubsidieerd vrij onderwijs telt 88 % van de benoemingen, het gemeenschapsonderwijs 7,7 % en het gesubsidieerd officieel onderwijs 6,3 %. De verhouding tussen de netten is realistischer als het *aantal uren waarin werd benoemd* wordt geteld. Dan blijkt dat een vaste benoeming in het gemeenschapsonderwijs doorgaans voor een grotere opdracht wordt toegekend.

Eindtermen. Scholen met speciale opvoedkundige doelstellingen kunnen geen eigen eindtermen krijgen. Dat maakt de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) duidelijk. Bijgevolg moeten bijvoorbeeld de **Steinerscholen** hun hoop op een uitzondering opgeven.

Scientology. De Scientology Kerk België zet haar schoolproject *Zeg nee tegen drugs* voort. De initiatieven van Scientology zijn gebaseerd op de ideeën van de Amerikaanse stichter **Ron Hubbard** en zijn gekenmerkt door hun **pseudo-wetenschappelijk** karakter. Tot voor en-

kele jaren probeerde Scientology mensen op straat aan te spreken en hen uit te nodigen voor een persoonlijkheidstest. Iedereen bleek hierbij gebreken te hebben maar die konden gelukkig verholpen worden met een aangepaste (en dure) cursus. De laatste tijd ligt de klemtoon op drugpreventie en studiebegeleiding. Voor volwassenen is er het afkickprogramma *Narconon*. Dat bestaat uit saunabaden, het nemen van bepaalde vitamines en het lezen van Hubbards boeken. De jongeren proberen ze te bereiken via de actie *Zeg nee tegen drugs*. Inspectie en begeleiding raden de scholen af mee te werken aan de acties van Scientology.

Opleidingsprogramma's. Volgens artikel 36 van het hogescholendecreet legt het hogeschoolbestuur voor elke opleiding een opleidingsprogramma vast. Deze opleidingsprogramma's zouden moeten steunen op helder geformuleerde en maatschappelijk aanvaardbare beroepsprofielen. Deze profielen moeten alle afgestudeerden bij de start van hun beroepsloopbaan dezelfde **basiscompetenties** waarborgen, ongeacht de hogeschool waarin ze hun opleiding hebben gevolgd. Dit academiëjaar organiseert de Vlaamse Onderwijsraad netoverschrijdende besprekingen, in samenwerking met de inspectie hoger onderwijs en de Dienst voor Onderwijsontwikkeling. In dat overleg zouden beroepsprofielen worden getekend en op basis van minimumdoelstellingen gemeenschappelijke opleidingsprogramma's worden uitgewerkt. De nodige overeenkomsten zouden nog voor 1 september 1995 tot stand kunnen komen.

Appel. Het Verbond van Belgische Tuinbouwveilingen startte een nationale **schoolappelactie** in 6000 Belgische lagere scholen. Doelstelling is de kinderen te stimuleren om hun snoepje tijdens de speeltijd te vervangen door een stuk fruit. De actie loopt onder de titel *Wat de appelboom maakt dat smaakt*. Het hoogtepunt van de actie komt in maart wanneer al die scholen appeltaarten zullen maken.

Minder ziek. De kleuterleidsters zijn opvallend gezond in vergelijking met hun collega's uit het lager onderwijs. Zij vormen zowat 10 % van de leerkrachten maar nemen slechts iets meer dan 1 % van de ziekmeldingen voor hun rekening. In het algemeen zijn vrouwelijke leerkrachten niet vaker ziek dan mannelijke. In de meeste bedrijfstakken is dit wel het geval.

Prijs. Roger Standaert kreeg de prijs van de Vlaamse Gemeenschap voor 1994. De laureaat is directeur van de Dienst voor Onderwijsontwikkeling (DVO). In deze functie was Standaert de inspirator en regisseur van een belangrijke onderwijsvernieuwing als de **eindtermen** en de **ontwikkelingsdoelen**. ■

KLASSE

KASTEEL MET KLASSE

Het Kasteel Ooidonk in Bachte-Maria-Lerne bestaat dit jaar 400 jaar. Maar misschien hebt u het nog nooit bezocht. Daarom kunnen lezers van KLASSE op 18 en 25 maart (met het hele gezin!) gratis kennis maken met deze «Parel aan de Leie». Een begeleid kasteelbezoek, een natuurwandeling, een verkenning van de streek rond Deinze... alles is mogelijk. Onder de deelnemende leerkrachten worden bovendien 100 gratis kaarten verloot om op gelijk welke dag van het jaar met hun partner een afvaart van de Leie mee te maken. Tijd voor een kasteel met KLASSE.

KASTEEL MET KLASSE

In 1995 viert het Kasteel Ooidonk in Bachte-Maria-Leerne (Deinze, Oost-Vlaanderen) zijn 400-jarig bestaan. Het kasteel, overigens niet zonder reden «Parel aan de Leie» genoemd, én zijn omgeving bieden heel wat perspectieven voor een bezoek. Gedurende de maanden april, mei, juni en september 1995 kunt u op maandag, dinsdag, donderdag of vrijdag van «een dagje Ooidonk» voor uw klas een boeiend evenement maken.

Daarvoor kunt u een beroep doen op de vzw 400 jaar Ooidonk die de medewerking krijgt van de VVV-Leiestreek (Deinze), de Beneluxrederij (Gent) en de Dienst Sport & Recreatie Blaarmeersen (Gent).

Wat zijn de mogelijkheden voor «een dagje Ooidonk»?

- Een begeleid kasteelbezoek met een (al dan niet) begeleide natuurwandeling in de onmiddellijke omgeving.

- Een begeleid kasteelbezoek met een boottocht op de Leie, richting Deinze (met stadswandeling, bezoek aan de Brielmeersen, begeleid bezoek aan het moderne Museum van Deinze en de Leiestreek, aan de stadsbibliotheek, aan een bedrijf enz.).
- Een begeleid kasteelbezoek met een boottocht op de Leie, richting Gent, met een bezoek aan of een sportnamiddag op de Blaarmeersen.

Om de lezers van KLASSE alle mogelijkheden te leren kennen, organiseert de vzw 400 jaar Ooidonk op zaterdagmiddagen 18 en 25 maart 1995 een opendeur voor leerkrachten van de derde graad lager onderwijs en van de eerste en tweede graad secundair onderwijs. We kunnen meer dan 2000 mensen uitnodigen.

Op één van beide dagen kunt u met uw gezin, tussen 14 en 17 uur, gratis in het kasteel terecht voor een begeleid bezoek. In de prachtig gerestaureerde zalen, salons en kamers wachten de gidsen u op voor toelichting bij de geschiedenis, het interieur, meubels, schilderijen, wandtapijten... U ontvangt bovendien een informatiemap met een beschrijving van verschillende mogelijkheden voor een «Dag Ooidonk»-uitstap met de klas. U moet wel **vóór 20 februari** inschrijven met bijgaande bon. De toegangskaarten worden u dan opgestuurd.

Onder de bezoekende leerkrachten worden bovendien 100 vrijkaarten van de Benelux-rederij verloot. Die geven recht op een gratis boottocht op de Leie voor de leerkracht

en zijn partner, vrij te kiezen tot eind dit jaar.

Wie dat verkiest kan van de opendeur ook een dag-uitstap maken. De omgeving van het kasteel nodigt immers uit tot wandelen. En voorts is de Stad Deinze met zijn Museum en Brielmeersen een ontdekkingstocht waard. Ook in dat geval kan het Kasteel van Ooidonk uw uitvalsbasis zijn.

In de taverne (het oude koetshuis) van het kasteel zal de toeristische dienst van de Stad Deinze daarom trouwens al vanaf 11 uur een info-stand verzorgen. En «taverne» betekent meteen ook dat u er desgewenst de innerlijke mens kan versterken, hetzij voor of na uw kasteelbezoek. Er is ruime parkeermogelijkheid.

Bent u niet vrij op één van beide opendeurnamiddagen? Dan kunt u toch de informatiemap krijgen.

- VVV Leiestreek/400 jaar Ooidonk - Markt 21 - 9800 Deinze - ☎ 09-386 23 23

- U bereikt het kasteel van Ooidonk via de E40 (afrit 13 Gent-West, richting Deinze) of via de E17 (afrit 7 Deinze, richting Deinze, in Deinze eerste verkeerslichten rechts richting Gent, eerste verkeerslichten links, eerste verkeerslichten rechts)

WERELD-DUO

Armoede in het Zuiden en welvaart in het Noorden: is dit toeval? Een **nieuw educatief spel** belicht de Noord-Zuidkloof, de mechanismen die er spelen, de verbondenheid tussen rijke en arme landen. De spelers kruipen in de huid van ministers in het Zuiden en consumenten in het Noorden. Zij hebben de toekomst van de wereld in handen. Kennis, inzicht, discussie, ervaring, doe-opdrachten komen allemaal aan bod. Telkens moeten de spelers een keuze maken tussen twee oplossingen. Kiezen voor **duurzame ontwikkeling**? Dat is niet gemakkelijk als je moet rekening houden met werkgelegenheid, milieuzorg, eigen leefstijl en cultuur én het prijskaartje.

Het spel heet *Wereld-duo*. Het is ontwikkeld door het *Centrum Informatieve Spelen* in opdracht van *Wereldsolidariteit*. Er zijn twee versies, één voor jongeren vanaf 14 jaar en één voor volwassenen. Het spel duurt twee uur (nabespreking inbegrepen) voor 8 tot 16 spelers. Met het begeleidend boekje kunt u met uw klas aan de slag. Het spel kost 675 fr. (+ 150 fr. verzendingskosten).

Wereldsolidariteit - Wetstraat 121 - 1040 Brussel - ☎ 02-237 37 74/Centrum Informatieve Spelen - Naamse Steenweg 164 - 3001 Leuven - ☎ 016-22 25 17

GEKNIPT ONDERWIJS

Pesten op school, Burn-out bij leraren en Het HOBU-decreet zijn drie nieuwe publikaties van het *Centrum voor Informatie en Documentatie* van het Departement Onderwijs. De publikaties zijn telkens een bloemlezing van **knipsels uit dag- en weekbladen** uit de periode 1991-1994. Nieuwe delen uit deze reeks zijn in voorbereiding.

Deze publikaties zijn gratis beschikbaar in een beperkte oplage.

Centrum voor Informatie en Documentatie - Publikatiedienst - Koningsstraat 71 - 1000 Brussel - ☎ 02-219 94 36

NAAR HET KASTEEL

JA, ik krijg graag een uitnodiging voor 1 / 2 / 3 / ..... personen om het Kasteel van Ooidonk gratis te bezoeken op zaterdag.

18 maart (14 u.-17 u.)

25 maart (14 u.-17 u.)

Ik kan niet komen, maar krijg wel graag de informatie-brochure over de mogelijkheden voor een schooluitstap.

NAAM: .....

ADRES: .....

FUNCTIE: .....

LEERJAAR: .....

NAAM EN ADRES VAN DE INSTELLING: .....

Stuur deze bon zo snel mogelijk naar VVV Leiestreek/400 jaar Ooidonk - Markt 21 - 9800 Deinze

• VOORORDELEN VEROORDELEN: 17/3 TOT 31/3

Een tentoonstelling rond *onverdraagzaamheid* is de rode draad van dit project. Plaats van handeling is *Jeugdcentrum Wollewei - Draaiboomstraat 6 - 2300 Turnhout - ☎ 014-42 33 81*. In het geheel is o.a. ook de Anne Frank-tentoonstelling opgenomen. Maar er is meer: workshops (collages, kwis- en opdrachenspelen enz.), films en documentaires (o.a. het vervolg op de Anne Frank-tentoonstelling: *Een dagboek voor de toe-*

ZEKER ZIEN.

komst, een computergestuurde Multivisie Projectie) en actieve vormingsactiviteiten (rollenspelen, lespakketten, gesprekken met getuigen enz.) rond bepaalde thema's (jongerencultuur, seksualiteit, religie, media en reclame enz.). Uit dit aanbod stelt u zelf uw programma samen.

Een bezoek van twee lessen kost 60 fr. per leerling, maar u kunt ook langskomen voor een halve dag (90 fr. per leerling) of een hele dag (130 fr. per leerling).

Elcker-Ik - De Merodelei 41 - 2300 Turnhout - ☎ 014-41 15 65

• DOODGEZWEGEN: TOT 30/4

De gasttentoonstelling *Totgeschwiegen* (uit Berlijn) toont op een zeer aangrij-

WEDSTRIJDEN

• HUGUES C. PERNATHPRIJS 1995

Deze driejaarlijkse prijs voor poëzie (75.000 fr.) bekroont auteurs van onuitgegeven dichtbundels of dichtbundels uitgegeven na 30 juni 1993 die op 15 augustus 1995 nog geen 43 jaar zijn. Inzenden moet vóór 31 maart.

Hugues C. Pernath-Fonds vzw - Minderbroedersstraat 22 - 2000 Antwerpen

• TECH-ART PRIJS

De 2 Tech-Art Prijzen bedragen elk 100.000 fr. en bekronen enerzijds een **vernieuwende technische realisatie** en anderzijds een **innovatieve artistieke creatie**, beide verwezenlijkt in 1994. U kunt nog inzenden tot 28 februari.

Vlaamse Ingenieurskamer vzw - Van Putlei 11 - 2018 Antwerpen - ☎ 03-216 00 70

• MAAK ZELF EEN TIJDSCHRIFT

Leerlingen van het secundair onderwijs (alle graden, alle richtingen) kunnen in **klas- of schoolverband** enkele bladzijden ontwerpen («drukbaar», dus reeds gelay-out) voor een jeugdtijdschrift. Thema: *Buurland Duitsland, land en volk, taal en cultuur*. Elke klas mag een ontwerp van twee A4-pagina's indienen, een project van een hele school omvat maximum acht A4-pagina's. Tekst (in het Nederlands), foto's, interviews, raadsels, gedichten, strips enz. moeten andere leerlingen aansporen om Duits te leren op school. Er zijn reizen, video- en cassette-recorders, T-shirts, boeken enz. te winnen. Uiterste datum van inzending: 15 maart.

Wedstrijd 1995 - Goethe-Instituut - Belliardstraat 58 - 1040 Brussel - ☎ 02-231 39 70

• JEUGDACTIE NATUURBEHEER EN LANDSCHAPSZORG 1995

Leerlingen vanaf 15 jaar kunnen in **klas- of schoolverband** concrete projecten van natuurbeheer en landschapzorg ontwerpen en uitvoeren. De projecten zijn gericht op het *behoud of het herstel van de eigen aard van het Vlaamse landschap en op het veilig bewaren van natuurgebieden en landschapselementen*. Per project wordt maximaal

pende manier hoe in nazi-Duitsland geneeskunde en psychiatrie marginalen, andersdenkenden, gehandicapten, geesteszieken, vreemdelingen enz. «behandelden».

De toegangsprijs bedraagt 60 fr. per leerling. Een rondleiding kost 500 fr. per groep. De catalogus kost 350 fr.

Museum Dr. Guislain - J. Guislainstraat 43 - 9000 Gent - ☎ 09-226 12 91

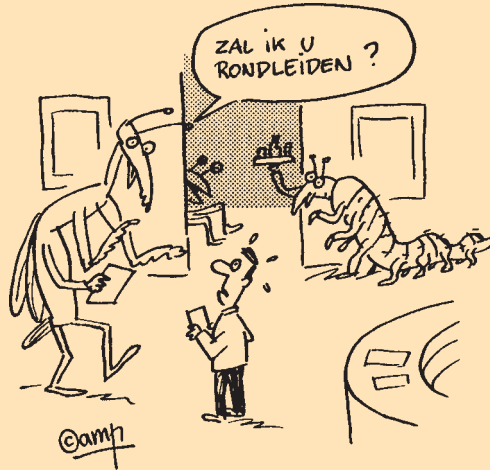
• OP DUBBEL SPOOR: REIZENDE TENTOONSTELLING

15 Vlaamse **kinderboekillustrators** tonen zich als volwaardige kunstenaars die vaak op meer dan één artistiek terrein actief zijn. Hun vrije werk bestaat o.a. uit fotografie, schilderkunst, beeldhouwwerk en poëzie.

De toegang is steeds gratis. Speciaal voor klassen (leerlingen tot en met eerste jaar secundair onderwijs) is er een **zoekspel** doorheen de tentoonstelling. De catalogus bestaat uit een set van 15 prentkaarten (miniaturen van tentoongestelde werken) en een begeleidende brochure.

Van 1 tot 30/3 staat de tentoonstelling in het **Provinciaal Veiligheidsinstituut** (Jezusstraat 28 - 2000 Antwerpen). Daarna trekt hij een jaar lang het land rond.

Nationaal Centrum voor Jeugdliteratuur vzw - Minderbroedersstraat 22 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-234 16 67

30.000 fr. toegekend. Vraag meteen folder en inschrijvingsformulier aan. Inzenden vóór 1 maart. *Stichting Leefmilieu vzw - p/a Kredietbank - Kipdorp 11 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-231 64 48*

KLASSE-SERVICE

• BRIEFCONTACTEN

Geert De Maerschallck brengt **jonge kandidaat-briefschrijvers** gratis in contact met leeftijdgenoten in Italië, Algerije, Jamaica of Duitsland. Wie een aan zichzelf gerichte en gefrankeerde briefomslag stuurt krijgt per kerende post enkele adressen.

Geert De Maerschallck - Kluisstraat 1 - 2880 Bornem - ☎ 03-899 11 52 (na 19 u.)

• JOBS RUILEN

Kleuterleidster *Colette Stuyvers* uit Niel-bij-As werkt in Tongeren in het **gemeentelijk onderwijs**. Zij zoekt iemand die ook dichter bij huis wil werken om van job te ruilen.

Colette Stuyvers - Grotstraat 30 - 3665 As - ☎ 089-65 94 83

• REÛNIE

Enkele afgestudeerden **wiskunde en natuurkunde** (KUL-academiejaar 69-70) plannen een reünie. Medestudenten van toen kunnen zich melden bij *Adhemar Bultheel* - ☎ 016-58 11 24 of *Frieda De Lannoy* - *Melsbroekseweg 30 - 1830 Machelen* - ☎ 02-251 68 40.

• TESTERS GEZOCHT

Van In Informatica zoekt **wiskundeleerkrachten** van de eerste drie jaren secundair onderwijs om een nieuw softwarepakket (Windows 3.1 of hoger) over gehele en rationale getallen te testen, bij voorkeur in een lessituatie.

Van In Informatica - Grote Markt 39 - 2500 Lier - ☎ 03-480 55 11

• EGYPTE

Een 45-jarige leraar zoekt een dame om samen een kajuit te delen op een **georganiseerde Nijlcruise** tijdens het Krokusverlof, met vertrek op 26 februari.

Lea Akkermans - Zilverberkenlei 61 - 2930 Brasschaat - ☎ 03-663 51 24

VLAAMSE LEERKRACHTEN **a**

De *Vereniging Vlaamse Leerkrachten* (VVL) overkoepelt **alle Vlaamse leerkrachten** van alle netten en van alle niveaus. Pluralistisch dus en van basis- tot hoger onderwijs. De vereniging bestaat 25 jaar en toch weten veel leerkrachten niet eens van het bestaan ervan. De VVL ontwikkelt nochtans heel wat zinvolle activiteiten: praktische lesbrieven, cursussen, vormingsactiviteiten, jongerenuitwisseling met Wallonië, begeleid filmprogramma's, studiereizen en studiebezoeken voor leerkrachten in binnen- en buitenland enz. Bindmiddel is het blad *VVL-Ideën* dat vijf keer per jaar verschijnt. Wie lid is ontvangt het blad en de nieuwe uitgaven. U kunt lid worden door 450 fr. te storten op rekeningnr. 000-0896594-23. Er is 100 fr. korting voor studenten, werklozen, beginnende leerkrachten en gepensioneerden.

Vereniging Vlaamse Leerkrachten - Zwijgerstraat 37 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-237 65 59 - fax 03-248 47 99

FOSTER PARENTS **a**

Cuchucún is een klein dorpje in de bergen van Ecuador. Daar leven de families Tenelema en Shinin en hun kinderen Ernesto, Silvia, Narcisa en José. *Cuchucún* is ook de naam van een **lessenpakket** van *Foster Parents Plan*. Gedurende één week gaan de leerlingen op bezoek bij de mensen van Cuchucún en leren hoe ze wonen, spelen, werken, naar school gaan en feest vieren. Er is voldoende materiaal om elke klas van de basisschool een week lang aan het werk te zetten. Op dit moment is het pakket enkel in Nederland verkrijgbaar, maar het is zeker geschikt voor Vlaamse klassen.

Het **basispakket** bestaat uit acht handleidingen voor de leerkrachten (één voor elke klas van de basisschool), één set van 41 kopieerbladen (voor alle groepen), vier sets van vier vertelplaten (kleuters en eerste graad), vier sets van vier posters (tweede en derde graad), vier memory-spellen (kleuters en eerste graad), één videoband (kleuters en eerste graad), één videoband (tweede en derde graad), één cassettebandje (alle groepen). Dit basispakket kost ongeveer 3500 fr. Scholen die al een kind hebben geadopteerd via Foster Parents Plan betalen de helft van de prijs. Naast dit basispakket is er ook **aanvullend leerlingmateriaal** te verkrijgen: leerlingenboekjes, plaatjesvellen, puzzelvolkaan, Ecuabord-spel. U kunt hiervan een beoordelingspakket aanvragen voor de prijs van ongeveer 200 fr.

Wil u met uw klas of school ook een kind adopteren? Dat kan. Foster Parents is ook in Vlaanderen actief: *Plan International Belgium - F. Laurentplein 31 - 9000 Gent - ☎ 09-224 23 73*. Zij geven u graag alle inlichtingen. *Stichting Foster Parents Plan Nederland - Postbus 75000 - 1070 AA Amsterdam - Nederland - ☎ 00-31-06-300 123*

JONGE TEKENAARS **a**

Veel jongeren willen **zelf een strip tekenen** maar weten niet goed waar beginnen. Voor hen organiseert *Strip Koksijde* twee workshops. Voor jongeren van 10 tot 14 jaar is er

de workshop **Hoe maak ik zelf een goede strip?** Van 27/2 tot 3/3 (krokusvakantie) krijgen zij les over scenario, tekenen in potlood, inkten en beletteren. De week eindigt met een tentoonstelling van de afgewerkte producten. De workshop kost 1950 fr. Een appartement-arrangement voor de hele familie is ook mogelijk (25/2 tot 4/3; 12.000 fr.). Voor de meer gevorderde 14-77-jarigen is er de workshop **Hoe maak ik een goede strip?** *Jef Nys* en *Jan Ruysbergh* (Jommeke) en *Jan Bosschaert* en *Ikke* (Sam) leren de jongeren hoe ze hun fouten kunnen oplossen. De workshop vindt plaats in de weekends 25-26/2 en 4-5/3. De kosten bedragen 2750 fr. per weekend of 5000 fr. voor beide weekends, overnachting en middagmalen inbegrepen.

Strip Koksijde - Capucijnenlaan 34 - 8670 Koksijde - ☎ 058-51 88 10 ('s avonds).

FILM OP SCHOOL **a**

Wat vertellen beelden? Wat betekenen ze? Met welke bedoelingen worden ze vertoond? Het stellen van deze vragen en het zelf formuleren van een antwoord wapenen jongeren tegen de dagelijkse vloedgolf van audio-visuele indrukken. *Jekino-Films* speelt hier op in. Voor elke leeftijdscategorie zijn er **filmdossiers** met o.a. tips om de vertoende film inhoudelijk en vormelijk te verwerken met de leerlingen. Voor het secundair onderwijs zijn er speciale **filmfora** met bijhorende dossiers. De dag na de vertoning wordt de film nabesproken in de verschillende klassen met behulp van filmfragmenten.

Film snappen, film snoepen is een **filmdag voor leerlingen lager onderwijs**. In de voormiddag bekijken ze fragmentjes en maken ze een video-filmpje. In de namiddag is er dan een filmvertoning. En speciaal voor hen is er het maandelijks filmtijdschrift *Zoem*. **Inleiding in beeldtaal en media** is een **denken doedag voor toekomstige leerkrachten**. Filmfragmenten, praktische oefeningen, theoretische fundamenten tonen de mogelijkheden naar de klaspraktijk toe.

Jekino-films - Koninklijke St. Mariastraat 2 - 1030 Brussel - ☎ 02-219 48 96

GRATIS STRIPVERHAAL **b**

De *Unicef-Wereldklas* van het Zeelyceum in De Haan schreef een verhaal over de rechten van het kind. Men vindt een ei in het rommelhok van een school. Dat ei gaat een eigen leven leiden en begint de leerlingen de les te lezen. Leraar *Eric Vanhelsuwé* (tekst) en *Patrick Heymans* (tekeningen) verwerkten het verhaal tot de strip **Klas zonder grenzen**.

De Unicef-Wereldklas doet een oproep aan andere klassen om naar hun gemeentebestuur te stappen met de vraag om maatregelen tegen kinderarbeid in de wereld niet langer uit te stellen. Meer inlichtingen over deze actie bij *Eric Vanhelsuwé - Unicef-Wereldklas - Zeelyceum - Driftweg 45 - 8420 De Haan - ☎ 059-23 52 63*.

Leerkrachten van de 5de en 6de klas lager onderwijs kunnen deze strip **gratis bestellen** (max. 30 exemplaren per bestelling) bij *ABOS - Brederodestraat 6 - 1000 Brussel - ☎ 02-500 65 29 (mevr. De Winter)*.

VREDE IN EEN RUGZAK **a**

De rugzak van *Vredeseilanden* staat symbool voor de trekker die op eigen houtje de wereld verkent. Maar het is geen echte rugzak. Wel is het een pakket **activiteitentips en lessuggesties** voor alle leeftijden om in uw klas zelf een boeiende activiteit rond Noord en Zuid op te zetten. De catalogus bevat enerzijds video's, diareeksen, cassettes en anderzijds lesmappen met concrete tips voor de leerkracht.

Er zijn ook **animatoren** die met uw klas 1 lesuur rond een bepaald thema werken. Dit jaar bevat hun rugzak een poppenkastspel over plattelandsvlucht, een kennismaking met de dagdagelijkse cultuur in Togo, een verhaal over voedselveiligheid in Togo en een animatiesessie over de huidige situatie in Ruanda.

Vredeseilanden - Ruelensvest 127 - 3001 Leuven - ☎ 016-22 25 53

ALGEMEEN

a

• NIEUWE MENS

De auteur ontwerpt een nieuw mensbeeld, weg van het denken in termen van individuen: de mens «voorbij-het-individu» of de mens als een **knooppunt van relaties**. Daarna schetst hij de gevolgen voor bijvoorbeeld het onderwijs.

Voorbij het individu - W. Wielemans - Garant Uitg. - € 016-25 31 31 - 238 blz. - 795 fr.

ZEKER LEZEN.

• VORMING OF MISVORMING

Wat rest van de vormingsopdracht van de school? Wat rest van haar verhouding tot de samenleving? Wat wordt verwacht van leerkracht, school en leerling? Wijsgerig pedagogen en onderwijsdeskundigen proberen een antwoord te formuleren.

Heeft de school nog een vormingsproject? - Paul Smeyers (red.) - Uitg. Acco - € 016-29 11 00 - 695 fr.

• MUZIKALE ONTDEKKINGSREIS

Honderd sleutelwerken leiden tot **vijfhonderd muzikale aanraders**: een werkboek voor wie van sommige klassieke muziek houdt maar bang is er geen verstand van te hebben.

Klassieke muziekwijzer - Leo Boudevijns - de Prom/Uitg. Westland - € 03-658 80 60 - ± 200 blz. - 498 fr.

BASISONDERWIJS

b

• LUISTERVOER

Een CD met 15 leuke liedjes met **originele teksten** over en voor kinderen van 5 tot 12 jaar. De teksten (in een handig leesboekje bij de CD) gaan over de regenboog, de tijd, het verkeer,

GRATIS INDICATOREN

a

Het Tijdschrift voor *Onderwijsrecht* en *Onderwijsbeleid* publiceerde een dubbel-themanummer met als titel **Indicatoren voor het Vlaams Onderwijs**. Hierin vindt u onderzoeksresultaten over schoolorganisatie, zittenblijven, financiering en kostprijs, internationale vergelijkingen en maatschappelijke attitudes. Het Departement Onderwijs stelt 1000 exemplaren van dit themanummer **gratis ter beschikking van geïnteresseerde schooldirecties**. Zij kunnen schriftelijk een exemplaar aanvragen bij het *Centrum voor Informatie en Documentatie* - Koningstraat 71 - 1000 Brussel.

NA OORLOG KOMT VREDE

b

Jos Ghyselen en *Patrick Adam*, leerkrachten uit een wijkschool in Edewalle (Kortemark) schreven voor de BRTN-schooltelevisie drie uitzendingen rond **verdraagzaamheid**. Thema's in de reeks zijn concentratiekampen, Anne Frank, vluchtelingen, de heropbouw van ons land enz. Voor leerlingen van 10 tot 12 jaar is dit een indringende kennismaking met het fenomeen oorlog en de daarbij horende onverdraagzaamheid.

Aflevering 1 is te zien op 11/2 om 13 u. (voorzending voor leerkrachten) en wordt herhaald op 13 en 16/2 (telkens om 15 u. 30 zodat u met de klas kunt kijken). Aflevering 2 volgt op 18/2 (13 u.), 20 en 23/2 (telkens om 15 u. 33); aflevering 3 wordt uitgezonden op 25/2 (13 u.), 6 en 9/3 (15 u. 35). De lesbrochure bij deze reeks kost 240 fr., werkbladen voor de leerlingen inbegrepen.

feesten en andere alledaagse onderwerpen.

Kriebels - Kadans - Venneborglaan 121 - 2100 Deurne - € 03-248 53 54 (kantooruren) of 03-324 59 77 (na 17 u.) -

• WINTERVERHALEN

Vlaamse en Waalse auteurs schreven verhalen over **winter en winterfeesten**. *Tom Schamp* (winnaar *Gouden Ezel* 1994) maakte alle tekeningen. Voorlezen vanaf 5 jaar, zelf lezen vanaf 8 jaar.

De klokken luiden witte vlokken - Daniel Billiet - Uitg. Bakermat/Uitg. Mijade - € 015-42 05 08 - 95 blz. - 595 fr.

SECUNDAIR EN HOGER ONDERWIJS

S

• LEERLINGBEGELEIDING

Dit boek beschrijft **probleemgebieden** (spijbelen, migranten, vandalisme, alcohol- en drugverslaving, leerproblemen enz.) én bespreekt **mogelijke reactievormen** van de school op individueel-, groeps- en schoolniveau.

Intensieve leerlingbegeleiding. Schoolstrategieën in het voortgezet onderwijs - P. Ponte & A. Van Veen - Garant Uitg. - € 016-25 31 31 - 223 blz. - 665 fr.

• GEEST-IG AVONTUUR

Een dik **zap-, praat-, doe- en confrontatieboek** voeren over jonge mensen en hun dromen en problemen. Concrete doe- en confrontatie-ideeën maken het boek ook geschikt voor klassikaal gebruik. *Waar ik van droom* - Eigentijdse Jeugd (red.) - Uitg. Davidsfonds - € 016-22 18 01 - 226 blz. - 595 fr.

GRATIS INDICATOREN

a

BRTN-Schooluitzendingen - kamer 3N7 - A. Reyerslaan 52 - 1043 Brussel - € 02-741 53 02

DOLFIJNEN BLIJVEN

a

De Zoo van Antwerpen meldt ons dat op scholen het gerucht de ronde doet dat de dolfijnen niet meer optreden. Dat klopt niet. Alleen het kweekprogramma is voorlopig stilgelegd maar de vier volwassen dieren blijven even enthousiast hun kunsten vertonen. Tot groot jolijt van de 150.000 schoolkinderen die elk jaar een geleid bezoek volgen in de Zoo.

Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen vzw - Opvoedkundige Dienst - Koningin Astridplein 26 - 2018 Antwerpen - € 03-231 16 40

GELUID OP SCHOOL

a

Wie heeft er **circusmuziek**? Waar vind ik het geluid van een **remmende auto**? Hoe klonk de **stem** van *Martin Luther King* of van *Adolf Hitler*? Een muziekje voor moederdag, een liedje uit een Disneyfilm, het zingen van de karekiet, gedichten van Prévert, dansen van de Sioux en de laatste lp van Prince?

Voor dit alles is er één adres: de *Mediatheek van de Vlaamse Gemeenschap*. Elke leerkracht kan er **gratis lid** worden en zo genieten van de collecties die te huur worden aangeboden: u betaalt 20 fr. per plaat en 40 fr. per CD per week.

De Mediatheek heeft **vijf uitleencentra** (Antwerpen, Leuven, Gent, Harelbeke en Eeklo) en **één reizende dienst** (enkele uren per week in Aalter, Diksmuide, Galmaarden, Halle, Ieper, Lichtervelde, Oudenaarde, Poperinge, Tielt, Vlaermingte, Wervik en Wingene).

WATERS EN BOSSEN

a

U kunt ook buiten *De Week van het Bos* de natuur in uw lessen binnenbrengen. Het Departement Leefmilieu en Huisvesting stelt hier toe een uitgebreide reeks **publikaties** ter beschikking. Gratis zijn bijvoorbeeld de brochures: *Gedragsregels voor de boswandelaar*, *Bosmusea en Onthaalcentra*, *Het bos in de vier seizoenen* (leerlingen lagere school) en *Werken met het bos* (handleiding voor leerkrachten).

Andere publikaties moet u betalen: bijvoorbeeld een reeks van vijf brochures over *Brandhout*, *Zure neerslag*, *Hagen*, *houtkanten en houtwallen*, *Kweken van bosbomen en Arboreta* (200 fr.); *Zwammen in het bos* (200 fr.); *Het bos onze vriend* (lesbrieven voor leerkrachten lager onderwijs, 150 fr.). Voor de **kleuters** is er *Eikeltjes bosboekje* (werkboekje met kleur-, tel- en waarnemingsopdrachten, 10 fr.) en *Eikeltjes bos* (legpuzzel, 100 fr.).

Dienst Waters en Bossen - Belliardstraat 14-18 - 1040 Brussel - ☎ 02-507 30 51

BIPJE

a

Leerlingen van het zesde leerjaar lager onderwijs en de eerste graad secundair onderwijs krijgen van Bipse informatie over **vaktechnische beroepen**, over onderwijsrichtingen die erop voorbereiden en over de socio-economische situatie van hun regio. De leerlingen kunnen klassikaal kennismaken met de beroepen én ze kunnen zelf aan de slag (metselen, steen kappen enz.). BIP (*Beroepen-Info-Project*) wordt op touw gezet door de *Permanente Werkgroepen Onderwijs-Arbeids-*

markt, met hulp van het Departement Onderwijs, de VDAB en de beroepsfederaties.

Er staan drie BIP-info-en-doe-beurzen op het programma: 9, 10 en 11 februari in het Bouwcentrum in Antwerpen (*I. Vereecken* - ☎ 03-202 19 06), 23, 24 en 25 maart in de Beurshallen in Brugge (*K. De Keyzer* - ☎ 050-44 04 40) en 18, 19 en 20 mei in de Grenslandhallen in Hasselt (*J.P. Boons* - ☎ 011-22 72 97).

VDAB - Annick De Lange - De Ridderstraat 15 - 9300 Aalst - ☎ 053-77 88 40

DIDACTA 95

a

Van 20 tot 24 februari zoekt de **onderwijsbeurs** Didacta 95 in Düsseldorf een antwoord op actuele vragen rond onderwijs, beroepsopleiding, bijscholing en vorming. Hoe ziet de opleiding van de toekomst er uit in het tijdperk van de virtuele informatie? Welke betekenis en functie kan de school hebben in een tijd waarin er sprake is van snel veranderende inzichten en opvattingen? Didacta 95 telt meer dan 700 exposanten die alle terreinen vertegenwoordigen: organisatie en inrichting van studie- en opleidingsruimten, leerboeken, leer- en werkmiddelen enz. Er zijn meer dan 200 voordrachten en discussies rond vier thema's: *spelend leren*, *leren op school en in het hoger onderwijs*, *leren binnen het beroep en het bedrijf*, *leren voor Europa*. In de speciale afdeling *Multimediale leerwereld* maakt u kennis met thema's als ecologie, sociaal leren en artistieke vorming.

Voor België: Speybrouck bvba - Meersakkerstraat 4 - 9070 Heusden - ☎ 09-355 84 19

CURSUSSEN EN STUDIEDAGEN

ALGEMEEN

• **Leerkrachtenbijeenkomst in Europlanetarium:** 16/2. Secundair onderwijs: Planetariumprojector, stereolutie, Georama. Speciaal programma eerste en tweede graad lager onderwijs. Vooraf reserveren!
Europlanetarium - Kattevennen 19 - 3600 Genk - ☎ 089-35 27 94

ZEKER DOEN.

- Van plakwerk naar **cursusopmaak:** 15 en 22/3. Centrum voor Didactische Vernieuwing - VIIde Olympiadelaan 25 - 2020 Antwerpen - ☎ 03-827 78 90
- Resilience: **Veerkracht bij kinderen:** 16/3 in Brussel. Vormingsdienst Kind & Samenleving - Nieuwelaan 63 - 1860 Meise - ☎ 02-269 71 80
- **Dag van het Remediërend Onderwijs:** 10/3 in Heusden-Zolder. vzw Remedial Teaching - Ludo Smeets - Rerum Novarumstraat 11 - 3530 Houthalen-Helchteren - ☎ 011-52 46 19 (na 18 u.)

BASISONDERWIJS

• **Denkstimulerend** onderwijzen (22/2); **Leerlingvolgsysteem** in de praktijk (8/3); **Theater** in de klas (8/3); **Dyslexie:** wat moet je ermee? (15/3); **Dyslexie** en beelddenken (15/3); **Muziek en beweging** (29/3); **Verstandelijke opvoeding** in de kleuterklas (29/3).
Centrum voor Didactische Vernieuwing - VIIde-Olympiadelaan 25 - 2020 Antwerpen - ☎ 03-827 78 90

SECUNDAIR EN HOGER ONDERWIJS

• **Vakgerichte nascholing: Wetenschappen-Wiskunde-Informatica:** Fractalen (11/3); **Duits:** Hörverstehen und Arbeit mit Video (14/3); **Geschiedenis:** Geschiedenis van wetenschap en techniek (14/3); **Wetenschappen-Wiskunde:** Chiraliteit (18/3); **Latijn-Grieks:** Historiografie en historische kritiek (21/3); **Natuurkunde:** Het experimenteel onderzoek in de elementaire deeltjes fysica (22/3); **Scheikunde:** Stabiele isotopen (25/3); **Biologie-Scheikunde:** Biotechnologie en vaccins (26/4).
VUB - Interfacultair Departement voor de Lerarenopleiding - Pleinlaan 2 - 1050 Brussel - ☎ 02-629 24 32

• **Vakgerichte nascholing: Economische Wetenschappen:** Schuldbeheer en monetaire politiek in België (14/3 in Antwerpen of 15/3 in Kortrijk); Dag van het Handelonderwijs (30/5); **Recht:** Echtscheidingsrecht (23/2); **Geschiedenis:** De archeologie nu (18/3); **Nederlands:** Pedagogische Dag Jeugdboekenweek 1995 (15/3); **Frans:** Moderne literatuur in de derde graad SO: omtrent Le Clézio (14/3); La BD autrement (23/5).
Centrum voor Didactiek - UFSIA - Prinsstraat 8 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-220 46 80

• **Vakgerichte nascholing: Natuurwetenschappen en wiskunde:** Introductie in de biotechnologie (18 en 22/2); Tunneling-microscopie en niet-lineaire optica (22/2); De grafische calculator in de chemie en de fysica (19/4); Erfelijke ziekten: opsporing met moleculaire biologie (26/4); **Klassieke talen en wiskunde:** De elementen van Euclides (8/3); **Talen:** Kreatives Schreiben in

KLASSE-MENT

De vragen zijn wat moeilijker maar voor **KLASSE-lezers** is blijkbaar geen berg te hoog, geen rivier te lang. De Standaard Boekhandel belooft uw inspanning dan ook elke maand met de kans op één van de vijf boekenbonds van 2000 fr. Voor wat hoort wat. **Antwoorden vóór 25 februari.**

Winnaar opgave 14: Arlette Meuleman uit Dendermonde.

Oplossing opgave 15: Desiderius Erasmus stierf in Bazel; Bazel ligt aan de Rijn; de Rijn is 1326 km lang (1320 km zeggen andere bronnen en we rekenen dat ook goed).

Opgave 16: De onderwijsmethode die door het

stellen van vragen de leerlingen zelf het antwoord laat vinden, ontleent haar naam aan een filosoof die leefde in de vijfde eeuw voor Christus. Hij onderwees de jeugd in een stad waarvan de naam doet denken aan de Griekse godin die o.a. de verpersoonlijking van de wijsheid was. Ze wordt daarvoor met een bepaald dier geassocieerd waarvan de grootste soort zo'n 75 cm groot wordt. De naam van die soort wordt tegenwoordig ook wel eens als uitroep gebruikt door leerlingen die om aandacht vragen bij leraars die de eerstgenoemde onderwijsmethode durven toepassen. Kent u dat vijfletterwoord?

Klasse-ment - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel

DAF-Unterricht (15/2); Geïntegreerde taalbeschuwing (22/2); Guido en Hugo: prinsen der letteren (8/3).

Vakoverschrijdend: De school staat (soms) niet alleen? (16/2); Stemtechniek voor leerkrachten (16 en 23/2, 9/3); De evaluatie gewikt en gewogen (21/2 en 7/3).

Remediëring: Moderne Vreemde Talen: Luistervaardigheid en grammatica (15/2 en 14/3); Leesproblemen Nederlands (21/2, 8 en 14/3); Dyslexie, Dyscalculie, Hyperactiviteit: een mythe? (19 en 26/4).

Centrum voor Beroepsvervolmaking Leraren - UIA - Universiteitsplein 1 - 2610 Wilrijk - ☎ 03-820 29 60

• **Voor directiesecretarissen, opvoeders-huismeesters, studiemeesters-opvoeders en werkmeesters:** Anciënniteiten (16/2 in Lier, 9/3 in Bilzen, 30/3 in Gent); Financiële beheer (21/2 in Lier voor BuSO, 28/3 in Lier, 20/4 in Brugge, 16/5 in Hasselt); Uw schoolimago langs de telefoon (10/3 in Gent, ook voor BuSO); Interne communicatie (15 tot 17/3 in Koksijde); Probleemoplossing benaderd vanuit creatief denken (23 tot 24/3 in Diksmuide, ook voor BuSO).

Centrum voor Andragogiek vzw - UFSIA - Prinsstraat 8 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-220 46 93

• **Studiedag leraars Frans:** Creativiteit en interactie: 16/3 in Gent. Belgische Vereniging Leraars Frans vzw - Hofstraat 80 - 9000 Gent - ☎ 09-225 39 16

• **Studiereis naar het Engelse Lake District:** 16 tot 24/8. Vereniging Vlaamse Leerkrachten Engels - VVL-Huis - Zwijgerstraat 37 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-237 65 59

CONGRESSEN EN SYMPOSIA

ALGEMEEN

• **De invloed van geweld in de media:** 18/3. Panel- en groepsgesprekken; voorstelling werkmateriaal enz. Pax Christi Vlaanderen (met BD)-Jeugd (en Vrede) - Annemie Peeters - Italiëlei 98A - 2000 Antwerpen - ☎ 03-225 10 00

• **2de TEAM-dag:** 18/3 in Antwerpen. Thema's: multimedia in het onderwijs; educatieve software voor kleuter- en lager onderwijs; cursusopmaak; taalsoftware enz. TEAM - Leopold de Vriesstraat 22 - 2600 Berchem - ☎ 03-239 06 24

SECUNDAIR EN HOGER ONDERWIJS

• **Brusselse aidspreventiebeurs Tussen weten en doen:** 24/3 in Jette.

Infobeurs voor alle Brusselse scholen met workshops, getuigenissen, infostands enz.

Brusselse Welzijnsraad - Karel Verschooten - Leopold II-laan 204 bus 1 - 1080 Brussel - ☎ 02-414 15 85

• **Vocational English:** 6 tot 12/8 in Notodden (Noorwegen).

Congres voor leraars Engels. Verblijf is gratis; reiskosten worden nadien terugbetaald door de Raad van Europa.

Inlichtingen en inschrijvingsformulieren: Departement Onderwijs - Secretariaat-generaal - Dienst Internationale Betrekkingen - Leen Mortier - RAC Arcadengebouw - 3de verdieping - kantoor 3087 - 1010 Brussel - ☎ 02-210 51 10

GRATIS OP SCHOOLREIS!

De grootste toeristische attracties van het land hebben de handen in mekaar geslagen en publiceren een gemeenschappelijke gids. U vindt er op 84 pagina's meer dan 250 attracties, musea en bezienswaardigheden in. Ze zijn gegroepeerd per provincie en u krijgt telkens een algemene beschrijving, de precieze toegangsprijzen en openingsuren. Een handige gids om de volgende schoolreiste plannen maar ook voor een leuke familie-uitstap. Lezers van **KLASSE** kunnen deze splinternieuwe gids meteen gratis aanvragen met bijgevoegde bon.

En er is méér. Uit alle inzendingen (vóór 28 februari) worden drie winnaars geloot. Die krijgen elk voor een volle bus leerlingen (± 50) gratis

toegang tot één van deze top-attracties uit de gids: Het Domein Bokrijk, Bellewaerde en de Zoo Antwerpen of Dierpark Planckendaal. U kiest maar uit. We contacteren de winnaars persoonlijk vóór 10 maart.

Bokrijk barst van de educatieve en spannende mogelijkheden. In Bellewaerde staat nu o.a. de hoogste Europese reuzesplash Niagara. In de Zoo vindt u nu o.a. de insecten van het tropisch

regenwoud en in Planckendaal de ongewenste huisdieren («Kriebels voor griezels»).

GRATIS NAAR HET POPPENTHEATER

De winnaar van het *Landjuweel voor Poppenspel*, Karel Van Ransbeeck, maakt een toernee langs Vlaamse scholen met de twee pas beproefde (en ronduit schitterende) voorstellingen in één pakket: originele versies van *Sneeuwwitje* en *Klein Duimpje*. In het eerste stuk zijn alle figuren handig aangepaste muziekinstrumenten. Ze vertellen op een eigenzinnige manier de eerste versie van *Jacob Grimm*: niet zo suikerzoet, absurder en bijzonder levendig. Voor *Klein Duimpje* komen alle figuren uit de wonderbaarlijke jas van de poppenspeler die het verhaal vertelt met zijn eigen handen, vingers, knieën, voeten en tenen en er tegelijk zelf het decor van is: het Oost-Europa van tsaren en kozakken. Het onderwerp lijkt iets voor kleuters maar deze voorstellingen komen pas goed tot hun recht voor **kinderen tussen 6 en 10 jaar**. Ze worden dan ook vooral voor die leeftijdsgroep gespeeld. Voor beide voorstellingen zitten de

kinderen vlakbij de speler die amper 9 m² en géén technische poespas nodig heeft.

Leerkrachten basisonderwijs die overwegen deze voorstelling naar hun klas of school te halen kunnen op voorhand gratis komen kijken. **KLASSE** nodigt tijdens de krokusvakantie 400 lezers uit in het *Museumtheater van Sint-Niklaas - Zwijgershoek - 9100 Sint-Niklaas* op maandag 27 februari (15 u. en 20 u.) en dinsdag 28 februari (15 u. en 20 u.). De tickets zijn geldig voor twee personen. **Stuur meteen een brief(kaart) met uw naam, adres, school en datum en uur van uw voorkeur naar Poppentheater De Spiegel - H. Speckvest 46 - 2800 Mechelen. Als u bij de gelukkigen bent, krijgt u de toegangskarten thuis bezorgd.**

Meer informatie: Poppentheater De Spiegel - ☎ 015-20 51 02 - fax 015-41 59 41

GRATIS GIDS

JA, stuur mij de gratis gids Toeristische Attracties en Musea in België.

NAAM: .....

FUNCTIE: .....

ADRES: .....

TEL: .....

Als ik win gaat mijn voorkeur uit naar:

Bokrijk Bellewaerde Planckendaal

Zoo Antwerpen

voor de leerlingen van deze klas(sen): .....

in deze school: .....

Opsturen naar: Toeristische Attracties vzw - Koningin Astridplein 26 - 2018 Antwerpen

DE REACTIES

• De plotse sneeuwval zorgde ervoor dat veel lezers begin januari niet tot in het *Space Center* van *Redu* geraakten. Er zijn nu nieuwe data afgesproken waarvoor alle gegadigden ondertussen een uitnodiging moeten ontvangen hebben (*Euro Space Center - Rue devant les Hêtres 1 - 6890 Transinne - ☎ 061-65 64 65*).

• De persoonlijke uitnodigingen voor de etentjes in de *hotelschool* moeten dezer dagen in uw bus vallen. U zult begrijpen dat hier enkele duizenden kaartjes voor binnen kwamen. Vijftig lezers blijven **niet** op hun honger. Met de medewerking van *Stella Maris* instituut (Merksem), *Vrij Technisch Instituut Ter Hercke* (Herk-de-Stad), *Hoger Instituut van het Gemeenschapsonderwijs* (Wemmel), *Stedelijk Technisch Instituut Twee-Bruggen* (Gent) en *Hotelschool Ter Duinen* (Koksijde).

• Het *Schoolmuseum* in Gent organiseerde vier extra rondleidingen voor de lezers van **KLASSE**. Leerkrachten die er nog niet bij waren kunnen ook de rest van het jaar gratis terecht voor een kennismaking met de *School van Toen* (*Historisch Archief- en Documentatiecentrum - Klein Raamhof 8 (nabij Poel) - 9000 Gent - ☎ 09-225 29 03 - elke werkdag van 9 u. tot 12 u. en van 14 u. tot 16 u.*).

• Cultuur op school. Voor de studiedagen op 22 februari in Aalst en 23 februari in Hasselt vroegen 1000 lezers een uitnodiging aan. Voor de kennismaking met zes culturele initiatieven op 25 februari toonden 2000 lezers interesse. Wie er op 25 februari niet meer bij kan krijgt waarschijnlijk later een nieuwe kans. Post volgt.

• De tentoonstelling *Automaten* (zie ook p. 2) is een enorm succes. De opendeurdagen op 8, 11 en 18 februari zijn ondertussen volgeboekt. De kaarten zijn onderweg. Natuurlijk kunt u deze schitterende tentoonstelling ook nog op eigen initiatief bezoeken tot 28 mei (*Museum Arnold Vander Haeghen - Veldstraat 82 - 9000 Gent - ☎ 075-41 89 85 - dinsdag tot vrijdag: 10 u. tot 17 u.; weekend: 10 u. tot 18 u.*).

• Enkele duizenden lezers ondervingen ondertussen ook (dankzij de plooi- en schrijfkramp van bereidwillige medewerkers) een verrassingspakket thuis met bijna-de-leukste cartoons uit **KLASSE**. Misschien krijgt u wel zo'n briefkaart van een collega bij uw volgende verjaardag. Wordt het toch nog leuk.

Rommelzolder vol kennis. Studenten die in het hoger onderwijs belanden hebben hun kennis vaak opgeslagen op een rommelzolder in plaats van in een geordend magazijn. Dat staat in het speciaal IVO-nummer over probleemoplossend denken. De studenten hebben de massa kennis niet grondig verwerkt en niet geïntegreerd. Ze zien het onderscheid niet tussen hoofd- en bijzaken en leggen weinig verbanden. Ze blokkeren bijvoorbeeld als ze formules uit wiskunde in een ander vak moeten toepassen.

Als ze voor een probleem staan, zouden ze dat in vier stappen moeten kunnen oplossen: analyse, omwerking van het probleem zodat het probleemkarakter verdwijnt, uitwerking en controle van het resultaat. Maar de meeste studenten gebruiken de *kick-and-rush methode*. Ze slaan de analysefase over, pakken bijvoorbeeld de eerste de beste formule en beginnen te rekenen. In de omwerkingsfase gaan ze vaak slordig te werk en maken ze bijvoorbeeld rekenfouten. De controlefase tenslotte wordt meestal vergeten.

De leerlingen zouden in het lager en secundair onderwijs meer echt probleemoplossend moeten leren werken: bouwen aan een geïntegreerd en bruikbaar kennisbestand i.p.v. een hoop losse kennisfragmenten (liever wat minder en grondig dan veel en oppervlakkig); meer aandacht voor samenhang, verbanden, toepassing en een systematische probleemaanpak. Daarbij is het belangrijk dat ze een positieve houding leren aannemen tegenover problemen. Er een uitdaging in zien in plaats van beginnen te zuchten en het probleem te ontlopen. Daarvoor is het belangrijk dat leerlingen fouten mogen maken en tegelijk goed begeleid worden om uit hun eigen fouten te leren.

De gevangenis in voor spieken.

In Gaza krijgen scholieren die betrappt worden op fraude of spieken een half jaar gevangenisstraf. De Palestijnse politie en leden van de Palestijnse Nationale Garde moesten er toezien op het ordelijk verloop van de examens voor zo'n 11.000 achttienjarige scholieren. Bij de examens van de vijftienjarige was het eerder al grondig fout gelopen. Sommige examenvragen waren gewoon op straat te koop of verschenen zelfs op voorhand in enkele kranten. Die examens moesten worden over-

gedaan. Wie nu nog probeert de examens te verstoren wordt meteen **gearresteerd**.

Met deze drastische maatregelen hoopt men orde op zaken te stellen in het onderwijs. Volgens het hoofd van de justitie van de Palestijnse autoriteiten komt het voor dat scholen bedreigd worden door bendes gemaskerde jongeren met bijlen. Ze zeggen dat ze geen tijd hebben om naar school te komen maar willen wel hun diploma komen ophalen.

Even een ander beroep. In Nederland kunnen leraars die uitgekeken zijn op hun baan nu enige tijd elders gaan werken zonder verlies van inkomen of rechtspositie. Dit schooljaar is *Wisselwerk* van start gegaan, een instantie die bemiddelt tussen scholen en bedrijven die tijdelijk personeel zoeken en personeel dat tijdelijk van baan wil veranderen. Minimaal een half jaar, maximaal twee jaar kan een leraar door zijn eigen

school uitgeleend worden. Aan een andere school maar ook een bedrijf, zelfs in het buitenland. *Wisselwerk* rekent dit jaar op 200 contracten, over twee jaar op 1200.

Ruim tweederde van de ondervraagde leraars hebben wel oren naar een wisselfunctie. De drie meest genoemde redenen zijn: ontwikkelen van nieuwe vaardigheden en opdoen van kennis (83%), doorbreken van de dagelijkse routine (63%) en verbeteren van de loopbaanmogelijkheden (30%). In hun nieuwe functie willen ze vooral meer tijd voor management, leerlingbegeleiding of ontwikkeling van onderwijs.

Onder hun niveau. Steeds meer mensen met een universitair diploma oefenen een beroep uit onder hun kwalificatieniveau. Dat bevestigen onderzoeken bij afgestudeerden aan

SIGNAAL

de RUGent en KU-Leuven. Gemiddeld zegt ongeveer één op de tien een beroep uit te oefenen waarvoor een universitair diploma niet echt nodig is. Het onderzoek bevestigt de toenemende ont koppeling van diploma en beroep.

Toch zijn er aanzienlijke verschillen. Er zijn bijvoorbeeld twee keer zoveel vrouwen als mannen die zeggen dat ze voor hun huidig beroep hun academische titel niet nodig hebben. En ook de studierichting maakt een verschil. Bij burgerlijk ingenieurs en econo-

misten ligt het gevoel van onderbenutting het laagst (1 en 5%). Ook bij juristen, tandartsen en geneesheren ligt dat gevoel laag. Bij wetenschappers schommelt het zo rond de 15%. Het gevoel onder het niveau van hun diploma te werken ligt het hoogst (soms tot 33%) bij letteren en wijsbegeerte, politieke en sociale wetenschappen en criminologie.

Drie uur huiswerk.

In Hong Kong krijgen kinderen al huiswerk als ze drie jaar oud zijn. Iedere dag oefenen ze een uur lang Chinese tekens die ze van de kleuterschool mee naar huis krijgen. Als ze die niet kennen kunnen ze niet mee in de lagere school. Vanaf hun achtste jaar besteden de kinderen gemiddeld drie uur per dag aan huiswerk. Dat is het hoogste gemiddelde in de Aziatische landen en misschien het hoogste ter wereld. De stress die dit huiswerk meebrengt wordt o.a. genoemd als één van de oorzaken van het hoge aantal zelfmoorden bij kinderen. ■

De effectieve school. Om een echte «effectieve school» te zijn moet die aan vijf eisen beantwoorden. Dat kwam naar voor op een seminarie in Brugge voor afgevaardigden van de Nederlandse en Vlaamse onderwijsministeries in het kader van het *Gent-Breed akkoord*.

1. **Prestaties** moeten belangrijk zijn. Wat de leerlingen presteren moet vaak en positief gewaardeerd worden. Dat is iets heel anders dan competitie.
2. Er moet een sfeer van **samenhorigheid** op de school hangen. Alle betrokkenen zijn zich bewust van een gemeenschappelijk doel.
3. De schoolorganisatie moet **ordelijk, inzichtelijk en rechtvaardig** zijn én ook zo beleefd worden door de leerlingen.
4. De leerlingen zowel als de leerkrachten moeten voldoende **verantwoordelijkheid** krijgen en een relatief autonome positie kunnen innemen.
5. Er moet **onderhandelingsruimte** zijn voor alle betrokkenen: directie, leerkrachten, leerlingen, ouders...

Voor het aantal zittenblijvers telt men meestal de leerlingen die niet bij hun leeftijdgenoten zitten. De inspectie telde nu echter voor het eerst het aantal uitgereikte A-, B- en C-attesten in het secundair onderwijs. Dat gebeurde in een representatieve groep van 27.571 leerlingen in 53 scholen voor het schooljaar '92-'93. En wat blijkt? (Grafiek 1)

Gemiddeld krijgen iets meer dan 9 % van de leerlingen een C-attest en bijna 8 % een B-attest. Maar er zijn opvallende verschillen. (Grafiek 2).

Laat maar zitten

Op het einde van het schooljaar krijgt bijna één op de tien leerlingen in het secundair onderwijs een C-attest. Elk jaar moeten daar dus meer dan 40.000 Vlaamse jongeren het jaar

ONDERZOEK

overdoen. In sommige scholen en afdelingen slaagt amper de helft van de leerlingen. Zullen we het daar maar bij laten zitten?

Geslacht. Het verplicht zittenblijven is op de eerste plaats een jongensprobleem: 12 % van de jongens en 6 % van de meisjes krijgen een C-attest. Het verschil geldt voor alle jaren en onderwijsvormen.

Onderwijsvorm. ASO geeft het minst C-attesten (7 %). Dan volgen TSO (9,5 %) en BSO (12 %). Uitschieter is het kunstsecundair onderwijs (KSO) met meer dan 22 % C-attesten. In het 4de en 5de jaar blijft daar meer dan één op de vier leerlingen zitten. Onderzoek in KSO-scholen toont aan dat deze onderwijsvorm tot in het eerste jaar van de derde graad een grote instroom kent. Deze is afkomstig uit ASO/TSO. De leerlingen die instromen hebben een achterstand voor kunstvakken, denken dat in KSO de eisen beduidend lager liggen, bezitten niet de nodige attitudes om te slagen, blijven in het KSO en doen rustig eens een jaartje over. Ze onderschatten vaak de studiedruk die uitgaat van een combinatie tussen algemene en kunstzinnige vakken. Volgens de KSO-scholen zitten de bewuste keuzes veeleer in de richtingen Muziek en Dans terwijl de probleemgevallen in Beeldende kunsten en Woord huizen.

Leerjaar. Alleen in de eerste graad zijn er meer B- dan C-attesten. Dit wijst erop dat de leerlingen daar meestal geheroriënteerd worden en zittenblijven er relatief beperkt wordt. Hier ligt dus zeker niet het knelpunt. Toch kan men zich vragen stellen over de wijze van oriënteren. Uit het onderzoek blijkt immers dat de oriëntering afhankelijk is van de bovenbouw. Scholen oriënteren dus niet altijd leerlinggericht, maar met het oog op hun studieaanbod.

Het recordaantal C-attesten in de eerste graad wordt opgetekend in 1B en BVL. Hiervoor zouden twee verklaringen zijn:

- De aanwezigheid van leerlingen die het PMS-advies kregen naar het BuSO over te stappen, maar die dat niet doen door verzet van de ouders. Zo zou er een situatie ontstaan waarbij in 1A leerlingen zitten die in 1B

thuishoren terwijl dat 1B hoofdzakelijk zou bevolkt zijn met leerlingen die naar het BuSO zouden moeten gaan. Zulke situatie kan alleen maar een verhoging van de C-attesten in de hand werken. Een vrijheid die duur betaald wordt.

- Het mislukken voor de algemene vakken. Blijkbaar is er hier een groep leerlingen aanwezig die onmogelijk een combinatie van een praktische opleiding met een algemene vorming aankan.

Opvallend is het aantal C-attesten in het vijfde jaar ASO: 15 %. Dat is drie keer zo veel dan het gemiddelde in de andere ASO-jaren. Ook in TSO ligt het zwaartepunt, zij het iets minder uitgesproken, in het vijfde jaar. De scholen wijzen ook vaak op de kleine heroriënteringskansen in het BSO. Waarheen kan men ze nog oriënteren? Hier is een publiek waarvoor geen aangepast onderwijs bestaat. Daardoor valt het steeds door de mazen van het onderwijsnet.

Numeriek bekeken situeert het zwaartepunt van de C-attesten zich in het BSO. Onderzoek naar de gevolgen daarvan zou wel eens een schrijnende realiteit aan het licht kunnen brengen. In BSO daalt het aantal C-attesten trouwens naarmate men hoger klimt.

Voor het zevende jaar slagen zowel in TSO als in BSO één op de tien leerlingen niet.

Zwarte Piet

De verschillen tussen de scholen zijn enorm. In sommige scholen is pakweg in 4BSO of 5ASO niemand gebuisd, in andere scholen haalt daar geen 50 % een A-attest. De attestering is dus zeer sterk schoolgebonden. De inspectie stelde verschillen van 0 tot 54 % vast. Dat toont aan dat er geen gemeenschappelijke visie of coherente aanpak is.

Er blijken op dit vlak drie soorten scholen te bestaan: zij die echt met het fenomeen begaan zijn, er iets aan willen doen en er een duidelijke visie over hebben; zij die er niet bij stil staan en ook niets ondernemen om het zittenblijven te bestrijden; en ten slotte zij die het als een noodzakelijk kwaad beschouwen, er niet van wakker liggen en het bekijken als peilbevorderend in een selectief georiënteerde schoolcultuur.

Scholen zijn doorgaans onvoldoende gesensibiliseerd voor het probleem van het zittenblijven. Daardoor ontwikkelen zij geen visie en wijten zij het zittenblijven grotendeels aan externe factoren. Terwijl er zeker ook interne factoren in het spel zijn. Maar gebrek aan visie, ontbreken van een schoolwerkplan, falende studiebegeleiding, onaanangepast studie-aanbod en onsamenhangende oriëntering worden zelden als reden opgegeven. Dit staat een grondige aanpak van het probleem in de weg. Het zou echter al te gemakkelijk zijn de scholen de zwarte piet toe te schuiven, zegt de inspectie.

De scholen zelf zijn vrijwel unaniem om een beschuldigende vinger uit te steken naar de leerling. Deze heeft de neiging om, in het eerste jaar secundair onderwijs, te hoog te willen starten: liever 1A dan 1B en liever met dan zonder Latijn. Het te hoge verwachtingspatroon van de ouders doet dan de rest en zet de leerling zwaar onder druk. Ook een verkeerde inschatting van de moeilijkheidsgraad van de gekozen richting kan te hoog doen grijpen.

In een later stadium worden adviezen van klasleraar en PMS om dezelfde redenen genegeerd:

**AANTAL A-, B- EN C-ATTESTEN (in procenten) IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS.
Per onderwijsvorm.**

	A	B	C
1ste graad	80	13	7
ASO	87,5	5	7,5
TSO	81,5	9	9,5
BSO	87	1	12
KSO	71	6,5	22,5
Totaal	83	8	9

**AANTAL C-ATTESTEN (in procenten) IN DE
TWEDE EN DERDE GRAAD SECUNDAIR
ONDERWIJS.
Per jaar en per onderwijsvorm.**

	ASO	TSO	BSO	KSO
3de jaar	3	6	17	21
4de jaar	7	10	14	26
5de jaar	15	13	12	27
6de jaar	5	8	6	14
7de jaar	-	9	10	7

men probeert zich vast te klampen aan het ASO of aan de sterke TSO-richtingen. Sommige scholen werpen nog een ander licht op deze problematiek: ouders die, na contact met de school, een advies aanvaarden, zouden terugkrabbelen onder maatschappelijke druk. Dit heeft uiteraard alles te maken met het negatieve beeld dat TSO en BSO oproepen.

Herexamens

Zelf zijn scholen echter ook niet zuiver op de graat in deze materie. Decretaal zijn de zaken duidelijk: 3 attesten (A, B en C) en alleen uitgestelde evaluatie voor uitzonderlijke gevallen. In werkelijkheid wordt er met 4 attesten gewerkt; naast het A-attest, is er het A-attest met advies: de leerling is geslaagd, maar krijgt de raad van studierichting te veranderen. Dit zou erop kunnen wijzen dat de klasseraad in sommige gevallen zijn verantwoordelijkheid ontloopt door geen clausulering uit te spreken, waarbij de schuld voor later falen gemakkelijk op de tegenpartij kan worden afgewenteld. Toch kan een A-attest met advies soms nuttig zijn, vooral voor leerlingen zonder tekorten, op voorwaarde dat zoiets het resultaat is van een studiekeuzebegeleiding als proces. Ook de uitgestelde evaluatie, die lang niet zo uitzonderlijk is (10 % van de leerlingen krijgt een soort herexamen), kan in dezelfde richting wijzen: men schuift de beslissingen voor zich uit en laat de leerling herkansen.

Stok achter de deur

Naast geslacht, onderwijsvorm, leerjaar en school zijn er nog een viertal andere variabelen die een rol spelen.

1. **De motivatie van de leerling.** Een goede verstandhouding met de leerkrachten is daarbij van groot belang. De klasleraar speelt een cruciale rol. Toch willen of kunnen veel scholen daar in het urenpakket geen ruimte voor creëren zodat de

betrokkenheid minder groot dreigt te worden.

2. **De begeleiding van leerlingen.** Ook hier zijn de verschillen groot. Op sommige scholen zijn het slechts vrome wensen die nooit in vervulling gaan. Elders moeten individuele leraars de klus maar naar best vermogen klaren. In andere scholen is er echt sprake van een georganiseerde en gecoördineerde aanpak: beperken van het aantal leraars en leerlingen per klas, vastleggen van een minimum-aantal formatieve toetsen, een titularisuur in de opdracht van de leraar, begeleidende klasseraden, vakvergaderingen, remediëringspakketten, inhalen in het lesrooster, «leren leren», heroriënteringslessen, binnenklasdifferentiatie en de ouders beter bij de zaak betrekken.

De inspectie verbaast er zich over dat sommige scholen beweren geen middelen te hebben om hun begeleiding uit te bouwen en alle heil verwachten van het beleid. Zo suggereert men het vastleggen van een pakket «begeleiding» zoals apart in een pakket «godsdienst en zedenleer» wordt voorzien. Blijkbaar staan alle scholen niet op hun autonomie, of alleen als het hun past, stelt de inspectie vast.

3. **De oriëntering van de leerlingen.** Het einde van het schooljaar is veel te laat. Goede oriëntering via een georganiseerde, procesmatige studiekeuzebegeleiding is er nog niet in alle scholen. Remmende factoren kunnen zijn: onvoldoende kennis van de studierichtingen die men niet heeft; onvoldoende samenwerking tussen school en PMS; onvoldoende kennen en toepassen van de clausulering via een B-attest; schoolgericht oriënteren i.p.v. leerlinggericht; ontbreken van een echte klasseraadcultuur die niet alleen diagnoses stelt maar ook een remediëringsstrategie ontwikkelt; een te beperkt studieaanbod in de school met tot gevolg verkeerd en te laat (her)oriënteren van de leerling. (Vooral KSO, TSO en BSO voelen zich hiervan het slachtoffer. Het 1ste jaar van de 3de graad is hierin een sleuteljaar).

4. **De aanpak van de leraars.** Leraars kunnen erg verschillende meningen hebben i.v.m. zittenblijven. Zo geloven sommigen nog rotsvast in de therapeutische waarde van overzitten. Nog anderen zien zittenblijven als een stok achter de deur: «Hoe kan je de leerling anders nog doen werken?».

Ook communicatiestoornissen i.v.m. het vak kunnen soms ravages aanrichten. Ofwel brengt de leraar onvoldoende de moeilijkheidsgraad van wat hij onderwijst over op zijn leerlingen, ofwel blijken de eisen bij evaluatie niet overeen te stemmen met wat werd vooropgesteld. De leerling wordt dan op het verkeerde been gezet en faalt.

Conflict

Inspecteur *Jean-Louis Leroy* stelt als besluit dat drie factoren het zittenblijven in de hand werken: het conflict binnen de scholen tussen het streven naar zorgbreedte en het toegeven aan eigenbelang (schoolgericht t.o.v. leerlinggericht); een slecht functionerende interne begeleiding (veel scholen benutten onvoldoende de mogelijkheden tot begeleiding) en de maatschappelijke waardering. Sommige onderwijsvormen worden weinig of niet gewaardeerd. Daardoor gaat de voorkeur uit naar een C-attest met bijhorend zittenblijven i.p.v. naar heroriënteren. ■

• U krijgt gratis een volledig overzicht (met korte samenvatting) van alle recente publikaties over zittenblijven in Vlaanderen. Contacteer ADIOV - Koningstraat 71 - 1000 Brussel - ☎ 02-219 82 19.

• Het dossier over zittenblijven uit KLASSE nr. 1 (jan. '90) krijgt u door overschrijving van 50 fr. op rekeningnr. 091-2203004-66 met vermelding KLASSE-VIZIER-ZIT-TENBLIJVEN.

**De verschillen
tussen de scholen
zijn enorm.**

Het taboe is verdwenen. De meeste scholen, ouders en leerkrachten beseffen nu wel dat er ook in Vlaanderen géén drugvrije scholen meer zijn. Ze hebben er een studiedag over gehouden, er is een spreker op bezoek geweest of er zijn dia's getoond. En dat is het dan. Van een systematische **DRUGS** aanpak is nagenoeg geen sprake. Leerlingen met het hoofd in de wolken, de school met de kop in het zand.

Kop in het zand

De preventiewerkers zijn het beu. Ze willen niet meer met een koffertje vol produkten tijdens één lesuur bij een welwillende leraar «iets over drugs komen vertellen». Dat heeft weinig zin. Toch stellen veel scholen zich tevreden met dit doekje voor het bloeden.

«Wij kunnen dat maatschappelijk probleem ook niet oplossen», zucht een schooldirecteur. Hij heeft zijn heil gezocht in een streng schoolreglement: druggebruikers en -dealers zullen meteen van school worden gestuurd. Waar naartoe? En wat dan? Niet meteen zijn probleem.

De rotte appel

Twee jaar geleden werden hulpverleners nog raar bekeken als ze een school voorstelden aan drugpreventie te doen. Ze werden meestal wandelen gestuurd met de geruststellende boodschap dat «er op onze school geen drugs zijn, meneer». Nu zijn de rollen omgekeerd. De centra worden overstelpt met aanvragen van scholen. Crisisinterventies. Paniek. «Er zijn plots drugs opgedoken op school. Wat moet ik doen?» De politie wordt er bijgehaald. De rotte appel moet zo snel mogelijk de deur uit. «En nu u het toch zegt: hebt u daar geen video-film ofzo over drugs? Want dat maken we liever niet meer mee. Wat zullen de ouders wel denken?»

Er is geen reden tot paniek maar drugs kan je tegenwoordig inderdaad overal tegenkomen. Met EVA, eco-drugs en XTC zitten drugs nu in de recreatieve sfeer en jongeren experimenteren graag. Het gaat niet langer uitsluitend om kansarme jon-

Drugs zitten nu helemaal in de recreatieve sfeer. En jongeren experimenteren graag.

geren of verstedelijkte duistere milieus.

GUIDO MAERTENS, verantwoordelijke van de Sleutel-treinen: «Vijf jaar geleden waren drugs het probleem van de twintigjarigen. Nu zijn het die van vijftien die zwaar verslaafd geraken. En de jongeren gebruiken alle drugs door elkaar. Hun keuze wordt bepaald door hun geldmiddelen en het marktaanbod.»

Rode oortjes

Tijdens hun schoolreis met de Sleutel-trein naar de Ardennen luisteren honderden leerlingen in kleine groepjes naar één van de 24 meereizende jongeren die over hun persoonlijke ervaringen met drugs vertellen. Zij zijn afgekickt. Getuigen over hun verleden maakt deel uit van hun therapie.

«Ik ben ervan overtuigd dat tientallen jongeren op deze trein drugs gebruiken», lacht Philippe (23). «Dat merk je zo. Ze worden stil of heel verlegen als ze mij horen. Ze herkennen het duidelijk. Als hun leerkracht er niet bij is durven ze het zelfs toegeven.»

Joints, marihuana, heroïne, cocaïne, ruzie thuis, diefstal, contact met het gerecht vormen de rode draad door zijn getuigenis. «In september wil ik terug naar school gaan», zegt hij. «Ik heb vijf jaar van mijn leven verloren, al mijn kansen vergooid. Maar nu wil ik er opnieuw iets van maken. Einde-lijk.» De leerlingen én hun lerare luisteren met rode oortjes.

Hoe waardevol dergelijke initiatieven ook zijn, ze hebben geen effect als ze niet worden ondersteund door een globaal beleid op school.

GUIDO MAERTENS: «Dit is maar een eerste sensibilisering, van de leerlingen én van de scholen. Er moet dringend een volwaardig drugbeleid komen in elke school. In 95 % van de onderwijsinstellingen is daar echter nog géén sprake van.»

Ontmoedig

Dat bevestigt ook de Stichting Welzijnszorg van de Provincie Antwerpen die een eigen publikatie

uitwerkte «School voor de spiegel. Naar een eigen schoolbeleid voor (drug)problemen». Er worden volgens hen wel veel activiteiten georganiseerd en lespakketten gebruikt. Maar dat zijn meestal geïsoleerde initiatieven van geëngageerde leraars. Van een systematische aanpak, waarbij alle partijen op school betrokken worden is er nauwelijks sprake. Na enige tijd valt het initiatief dan stil. Frustratie en ontmoediging zijn het gevolg.

Centraal in een eigen schoolbeleid staat de vraag: «Wie is mijn school?» Niet wát maar wie: de identiteit van de school, haar waarden en normen, de concrete wereld en verwachtingen van directie, ouders, leraars en leerlingen... Geen mooie woorden op papier maar een concrete realiteit die alle betrokkenen dag na dag dragen. In hoeverre is de school bereid vooral aandacht te besteden aan het proces i.p.v. aan het produkt of het eindresultaat? Werken aan zo'n eigen identiteit hoeft niet altijd spectaculair te zijn. Kleine initiatieven halen meer uit om een algemene positieve sfeer te scheppen: leerlingen alternatieven aanbieden voor verveling; samenwerken met jeugdclubs en jongerencentra; plaats maken voor sport, kunst en cultuur; aandacht besteden aan de toekomst van de jongeren; hen reële inspraak geven; oog hebben voor de méns achter de leerling; hem extra willen begeleiden en dan niet alleen voor de leerstof...

Soms ligt het verschil in de voorbereiding van ogenschijnlijk kleine dingen: dient het schoolfeest alleen om winst te maken of mogen de leerlingen enig initiatief tonen zodat de school hun zelfstandigheid stimuleert? Wordt een welzijns- of bezinningsdag alleen door externe deskundigen voorbereid en georganiseerd of worden de leerlingen daar ook bij betrokken?

Schone schijn

De school kan geen enkel probleem alléén oplossen. En zeker niet het drugprobleem. Dat is een zaak van heel ons maatschappelijk weefsel. Maar de school kan daarin ook haar taak niet ontlopen. MARIJS GEIRNAERT, algemeen coördinator van het Centrum voor Alcohol- en andere Drugproblemen uit alvast stevige kritiek op de houding van directies en verantwoordelijken van de Vlaamse scholen ten aanzien van druggebruik.

Vorig jaar werd in Vlaanderen de campagne *Drugbeleid op school* gestart. Men maakte lesmateriaal en draaiboeken voor de leerkrachten en stuurde die naar alle scholen, om enige onduidelijkheid weg te nemen.

GEIRNAERT: «Sommige scholen werken mee. Steeds meer scholen vormen een werkgroep die door preventiewerkers wordt begeleid. Maar vaak is dat façade. Die werkgroepen krijgen geen mandaat van de directie. Er is te weinig engagement bij de verantwoordelijken. Men denkt nog te vaak: druggebruik komt op onze school niet voor. Men moet inzien dat het drugprobleem niet uitsluitend een probleem is voor de gebruikers. Het is een algemeen maatschappelijk probleem, waarbij de school een klein stukje verantwoordelijkheid kan opnemen.»

Positieve aanpak

Er is meer dan voldoende informatie (met concrete werkplannen) beschikbaar op elke school. Maar de integratie ervan blijft een probleem. Op korte termijn moet een degelijk drugbeleid leiden

tot een efficiënte reactie op concrete situaties die zich op school voordoen. Oplange termijn moet men werken aan kennis, houding en vaardigheden binnen een algemene strategie van gezondheidsvoorlichting. Dat kan op elk niveau: van het basisonderwijs tot het hoger onderwijs. Meestal reageert men in het basisonderwijs dat de kinderen er te jong voor zijn en in het hoger onderwijs dat het al te laat is. In het secundair onderwijs krijgen de hoogste jaren soms niet meer dan wat kennisoverdracht mee, waarbij iedereen zich even onwennig voelt.

De aanpak van de jaren '70 en '80 werkt niet meer. Drugpreventie is geëvolueerd van een moraliserende naar een positieve aanpak. Negatieve boodschappen staan te ver af van de positieve beleving en ervaringen van jongeren met risicogedrag. De eigen ervaringen van de jongeren vormen dan ook een belangrijk vertrekpunt. Om die bespreekbaar te maken is een open schoolklimaat nodig. En dat helpt niet alleen tegen drugs. ■

• Het project «Drugbeleid op school» wordt gefinancierd door de Vlaamse Ministeries van Onderwijs en Tewerkstelling/Sociale Aangelegenheden.

• Alle informatie over beschikbaar didactisch materiaal voor basis-, secundair- en hoger onderwijs is gebundeld in één handige map: «Drugbeleid op school». Die kunt u voor 100 fr. (+ verzendingskosten) bestellen bij Documentatiedienst Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie - Gustave Schildknechtstraat 9 - 1020 Brussel - ☎ 02-422 49 50.

• Het dossier in *KLASSE* nr. 40 (dec. '93) over drugs op school krijgt u voor 50 fr. (inclusief verzendingskosten). Overschrijven op rekening 091-2203004-66 met vermelding *KLASSE* - VIZIER DRUGS.

• Een beschrijving van alle artikels over drugs die de jongste jaren in de onderwijspublicaties zijn verschenen, krijgt u gratis bij ADIOV - Koningsstraat 71 - 1000 Brussel.

Hij VOLGT MOMENTEEL EEN CURSUS 'DRUGPREVENTIE'

Drugs: nog altijd onbespreekbaar op school.

«OP SCHOOL HAD NIEMAND IETS GEZIEN»

Yvette is nu 15 jaar. Ze probeert af te kicken. Haar getuigenis bereikte ons via een studiemeester-opvoeder die, al staat hij al 30 jaar dicht bij de leerlingen, óók niets had gemerkt.

«Ik heb meer dan eens stoned op de schoolbank gezeten», schrijft Yvette. «Ik zat daar dan met bloeddorpen ogen naar niets te kijken. Niemand van de leerkrachten die ook maar het minste vermoeden had. Drugs op school bestonden voor hen gewoon niet. Zij kenden het probleem niet, terwijl er voor hen een dertienjarige zat te schreeuwen om hulp. Een schreeuw die door niemand begrepen werd. Ik durfde er natuurlijk niet rechtstreeks over praten. Onwettig afwezig zijn op school was reeds een zwaar misdrijf. Drugs zou het einde betekenen. Volgens mij zou het voor de leerkrachten een verrijking zijn indien zij enkele dagen in een ontwenningencentrum voor jonge drugverslaafden doorbrachten. Vele problemen zouden dan ook bespreekbaar worden en er zou wederzijds begrip groeien. Drugs op school wordt veel te veel onderschat omdat te veel scholen een panische angst hebben om hun imago te verliezen, zelfs ten koste van de ondergang van één van hun leerlingen. Als het maar niemand ziet of weet.»

Joke, Nick en Tony vechten voor dat ene boek achteraan in de klas. Het gaat over zeerovers en het is onwijs spannend, joh. Een bank verder bekijkt Kim de stormloop van de drie boekaniers wat meewarig. Zij leest nooit een boek. Wat heb

Boekanier in de klas

je dáár nu aan! En ook de juf kan haar niet overtuigen. Ook al heeft die de boeken op de leesplank met haar eigen geld betaald en ook al heeft

INTERVIEW

ze het enthousiast over de jeugdboekenweek («Geen tijd, ik lees!»). Er wordt vooruitgang geboekt maar kinderen aan het lezen krijgen is niet zo eenvoudig als het lijkt. Er zijn te veel kapers op de kust.

Boeken lezen is een spannend avontuur. Maar blijkbaar niet voor iedereen.

In het jongste verslag van de inspectie over de toestand van het onderwijs merkt men op dat het een wonder mag heten dat nagenoeg alle leerlingen op het einde van het tweede leerjaar kunnen lezen. Maar bij begrijpend lezen komt er zand tussen de raderen. Alle schuld leggen bij een beperkte inzet van de kinderen is te gemakkelijk. Daarom rijst de vraag hoe het met de leescultuur en leesbevordering is gesteld op school. De inspectie doet hierover nochtans positieve vaststellingen. In veel kleuterklassen krijgt het leren omgaan met boeken veel aandacht. De kleuterleidsters bevorderen het leesplezier en stimuleren het ontlukend lezen. Maar soms moeten ze op eigen kosten recente kinderboeken aankopen. Heeft de school voor boeken dan echt te weinig geld over? Voorts merkt de inspectie op dat basisscholen en openbare bibliotheken gevarieerd samenwerken: van geleid bezoek tot het wekelijks

afleveren van leesdozen met de nieuwste kinderen jeugdboeken. Sommige scholen en klassen hebben een eigen bibliotheek of een boekenplank. Maar die zijn niet allemaal even toegankelijk. Soms is er geen ontsluitingssysteem of ordeningsmiddel met pictogrammen of nummeringen. De inspectie besluit dat de opvolging van leesgedrag en leesfrequentie én het creatief werken rond boeken nog beter kunnen.

Flutboeken

Maar hoe breng je kinderen aan het lezen? Dat vroegen we aan leespromotor *Marita de Sterck*. Ze doceert jeugdliteratuur aan de Bibliotheekschool van Gent. «Een democratische onderwijsinstelling kan niet anders dan zich profileren als een school die van boeken houdt», zegt ze.

Waarom zou de school meer moeten investeren in leesbevordering?

MARITA DE STERCK: Lezen is voor jong en oud een onvervangbaar plezierig creatief proces van herkennen en verkennen. Bovendien stimuleert lezen niet alleen de verbale ontwikkeling maar ondersteunt het ook esthetische, psychologische, sociale, morele en cognitieve groeiprocessen. Lezen is een belangrijke vaardigheid in onze maatschappij omdat veel waardevolle informatie en cultureel erfgoed via geschreven teksten worden doorgegeven. Wie die basisvaardigheid mist valt steeds vaker uit de boot. Ook om van de audiovisuele media te kunnen genieten is leesvaardigheid vereist.

Maar leesbevordering is toch niet de taak van de school alleen.

MARITA DE STERCK: Het gezin legt de basis voor een gezonde leeshonger. Daarover zijn alle specialisten het eens. Nog vóór het kind naar de kleuterklas gaat, jaren vóór in het eerste leerjaar het echte lezen van start gaat, kunnen ouders voor apertijt zorgen. Bakkerijmpjes aanbrenen, versjes verzinnen of voorlezen, sprookjes vertellen, prentenboeken voorlezen... dat zijn allemaal bouwstenen voor leesbevordering. Maar omdat de situatie thuis zo verschillend is gaan kinderen, als ze op de school komen, ook verschillend om met boeken. De school kan die immense ongelijkheid van kansen een beetje rechttrekken.

Hoe begin je daar aan?

MARITA DE STERCK: Als leraar sta je in een unieke positie om aan leesbevordering te doen. Een jaar lang krijg je kansen om een groep kinderen van dezelfde leeftijd te volgen en te stimuleren in hun ontwikkeling. Hierbij boek je altijd de beste resultaten als je vertrekt van wat ze bezighoudt, van hun vragen en voorkeuren. Probeer bij het begin van elk schooljaar dus zicht te krijgen op de leesvoorkeuren en -ervaringen van de kinderen uit je klas. Liefelingsboeken laten meebrengen kan hiervoor een middel zijn. Ga niet te heftig tekeer tegen zogenaamde slechte boeken. Dat

zorgt meestal voor het omgekeerde effect want niemand wordt graag aangevallen in zijn leesvoorkeuren. Enkele ontspannende flutboeken, dat moet kunnen, maar kinderen die alleen dergelijke reeksen verslinden missen veel. Daarom is variatie aanbrenge in het leesmenu belangrijk. Kinderen kunnen ook andere boeken leren kennen via de klasleesplank waarop alleen boeken staan die de leerkracht echt goed vindt.

Fossiele afdankertjes

Een klasleesplank is nog wat anders dan een schoolbibliotheek.

MARITA DE STERCK: Onder klasleesplank versta ik een collectie van een twintigtal eigentijdse boeken die eigendom van de klas zijn. Ze worden gebruikt voor vrij lezen en gerichte activiteiten. Die leesplank mag evenwel niet volstaan met fossiele afdankertjes van ouders en bibliotheken. Ze moet kwaliteit bieden, gevarieerd en eigentijds zijn. Voor kinderen hebben die boeken immers een meerwaarde omdat ze de keuze van de leerkracht zijn.

En wie moet die leesplank betalen?

MARITA DE STERCK: Nogal wat leerkrachten zijn heel vindingrijk. Ze organiseren op school een boekenbeurs of een andere activiteit waarvan de opbrengst voor de leesplank is. Ze spreken de ouders aan om die leesplank te sponsoren met een boek uit het meegezonden voorkeurlijstje. Ze geven ouders de suggestie dat de klas van hun kind ook wel eens een boek cadeau wil krijgen met nieuwjaar of op het einde van het schooljaar. Ook als het kind zelf verjaart is een boek een gezonder idee dan een snoepzakje voor alle klasgenootjes.

Vervangt de leesplank klasbezoeken aan de bibliotheek?

MARITA DE STERCK: Zeker niet. Regelmatig met de klas naar de bibliotheek gaan is onvervangbaar. De eerste keer bereid je dit wel voor met een introductie-bezoek waarbij de bibliothecaris zoveel mogelijk informatie krijgt over de klas en over wat ze al met boeken gedaan heeft. Wie van plan is rond een thema te werken informeert bij de bibliotheek of hij een thema-pakket kan krijgen om tijdens de projectperiode te gebruiken. Je kan ook contact nemen met de dichtsbijzijnde gespecialiseerde kinderboekenwinkel. Vraag daar of een klasbezoek mogelijk is. Misschien krijg je van de directie ter gelegenheid van de boekenbeurs een bescheiden cheque mee om samen met de klas een pakket te kiezen. Informeer in de winkel ook naar de service die je er kan krijgen. Sommige boekenwinkels organiseren een informatie-avond voor de ouders, willen meewerken aan een boekenbeurs op school, geven advies voor de klasleesplank en niet onbelangrijk... geven kortingen.

Dieet

Goede boeken in de klas promoten blijft toch een probleem.

MARITA DE STERCK: Het oudste, eenvoudigste maar meest efficiënte middel blijft voorlezen. Peuters en kleuters aan wie veel werd voorgelezen zijn extra gemotiveerd om te leren lezen. Ze hebben daarbij ook een voorsprong omdat het leesproces sterk afhankelijk is van het mondelinge taalaanbod dat het kind kreeg. Blijven voorlezen in de basisschool, ook al kan het kind zelf lezen, is echter even belangrijk. Het duurt enkele jaren vóór het kind leesttechnisch een omvangrijk verhaal of sprookje

aankan. Maar intussen mag het niet op dieet worden gezet van wat het zelf al kan lezen. De voorlezer kan variatie aanbrenge in het leesdieet van kinderen en jongeren. Hij kan boeken kiezen die niet tot hun eigen top-tien behoren. Hij kan ze confronteren met een stijl of genre dat ze, ook al kunnen ze vlot lezen, zelf nog niet aankunnen. Meer literaire boeken van *Henri van Daele*, *Jaak Dreesen*, *Wim Hofman*, *Joke van Leeuwen*, *Toon Tellegen*, *Patricia MacLachlan*, die het kind niet altijd uit zichzelf zal meenemen, en lijviger klassiekers lenen zich heel mooi tot voorlezen. Natuurlijk is het nuttig de voorleesbeurten kort voor te bereiden en vooral een spannend moment uit te kiezen om te eindigen zodat de apertij voor de volgende voorleessessie en voor het boek gescherpt is.

Verknallen sommige leerkrachten het leesgenot niet door er telkens een schoolse opdracht aan te koppelen?

MARITA DE STERCK: Te veel klassieke boekbesprekingen of fragmenten gebruiken voor grammatica zet een domper op het leesplezier. Maak veeleer voldoende tijd om vrij te lezen in de klas, zonder verplichting of opdracht. Het lijkt me ten slotte niet meer dan fair dat elk kind zo vroeg mogelijk kansen krijgt om leesplezier te ontwikkelen. Dit is een zaak van samen stimuleren, van gedeelde verantwoordelijkheid die pas succesvol wordt als gezin, school en bibliotheek samen de bladzijden openslaan. ■

- Een auteur of illustrator uitnodigen in de klas kan (met subsidie) via het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap - Dienst Letteren - Organisatie Schrijverslezingen - Koloniënstraat 29 - 1000 Brussel - ☎ 02-510 36 02
- Stichting-Lodewijk de Raet (cursussen kinderboeken voor leraars en ouders) - Liedtsstraat 27/29 - 1210 Brussel - ☎ 02-242 01 11
- Opleiding Kinderboekenwerker in het onderwijs (cyclus van 10 maandagen van 8 uren over kinderboeken kiezen en praktisch werken in de klas door Stichting-Lodewijk de Raet en Bibliotheekschool Gent - ☎ 09-228 89 72
- BUBI 1995 - jaarboek jeugdliteratuur - Standaard Uitgeverij - ☎ 03-239 59 00 - februari 1995

WIN EEN BOEK!

De vlijmscherpe realiteit van kinderen in Sarajevo en Bosnië, kinderen die weggelopen, anderen die verdwalen, Mattijs die een streepje herfst wil koesteren, meneertje Klok die vertelt over de sneeuw... U vindt het allemaal in een bijzonder gevarieerd en sfeervol nieuw boek **De klokken luiden witte vlokken**. 25 magische vertellingen, realistische verhalen, ontroerende sprookjes en verrassende gedichten van de beste Belgische jeugdauteurs. Knap geïllustreerd door *Tom Schamp*, de winnaar van De Gouden Ezel.

Voorlezen kan vanaf 5 jaar, zelf lezen vanaf 8 jaar.

Een stevig boek voor elke leesplank (595 fr.). U vindt het in de boekhandel of 2bij *Uitgeverij Bakermat* - ☎ 015-42 05 08.

Wij geven tien exemplaren cadeau. Gewoon een (brief)kaartje naar KLASSE - WITTE VLOKKEN - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel

Kapers op de kust voor boeken in de klas.

«GEEN TIJD, IK LEES»

De Vlaamse Jeugdboekenweek duurt gelukkig langer dan één week. Ze loopt dit jaar van 8 tot 22 maart en is eigenlijk het orgelpunt van de jaarlijkse leesbevorderingscampagne voor jongeren van 5 tot 15 jaar. Dit jaar is het thema «*Geen tijd, ik lees*».

• Wie in de toekomst op de hoogte wil blijven van alle initiatieven voor leesbevordering (projecten, keuzelijsten, ideeënbriefjes, brochures, activiteiten...) kan zijn naam en adres opgeven en krijgt dan regelmatig informatie. Ook voor een overzicht van alle activiteiten tijdens de jeugdboekenweek is er maar één adres: *Nationaal Centrum voor jeugdliteratuur vzw - Minderbroedersstraat 22 - 2000 Antwerpen* - ☎ 03-234 16 67

• Voor de opening van de Vlaamse Jeugdboekenweek moet u dit jaar (hoe kan het ook anders?) naar De Velinx in Tongeren. Er is een **boekenfeest** op woensdag 8 maart om 13 u. 30. Interessant voor leerkrachten zijn de voordrachten op donderdag 9 maart over **voorlezen in de klas** (om 10 u. 30 voor leerkrachten secundair onderwijs en regentaatsstudenten, om 13 u. 30 voor leerkrachten en normaalscholen lager onderwijs en in een tweede groep voor leerkrachten en normaalscholen kleuteronderwijs). Voor een overzicht van alle activiteiten, voordrachten en panelgesprekken in De Velinx op 7, 8 en 9 maart contacteert u *De Velinx - Dijk 111 - 3700 Tongeren* - ☎ 012-39 38 00

Eén op de drie leerkrachten is ooit thuis gebleven voor stemklachten. Zo'n 15% van de beroepsprekers hebben frequent last met de stem. Leerkrachten klagen vooral bij het begin of het einde van het schooljaar. Ze zijn hees of verliezen zelfs helemaal hun stem. Dat ligt soms aan stof of lawaai in de klas maar ook dikwijls aan verkeerd stemge-

GEZONDHEID

bruik. Meer dan 1000 leerkrachten zijn volledig arbeidsongeschikt op basis van een stemstoornis.

Elke leerkracht kent het gevoel: irritatie in de keel na een tijdje spreken voor de klas. De stem is voor de leraar een kostbaar en onmisbaar instrument. Toch dragen de meesten er weinig zorg voor. De klachten gaan gewoonlijk voorbij als ze hun stem even laten rusten. Vakanties zijn daarvoor welgekomen periodes. Maar wie zijn stem verkeerd gebruikt komt vroeg of laat in de problemen. Geen enkele stem kan jaren lang tegen overbelasting of te hoge inspanning. Leerkrachten zijn een typisch voorbeeld van stemmisbruikers.

Om zich bij de leerlingen verstaanbaar te maken praten ze gewoonlijk veel te luid en veel te hoog. En ze blijven maar dóór praten, ook als ze verkouden of oververmoeid zijn. Daarmee kunnen ze hun stemorganen ernstig beschadigen. De Vlaamse Vereniging voor Logopedisten trekt aan de alarmbel.

Risicogroep

Veel en luid praten is erg belastend voor de stem. Bij een gewoon gesprek ligt het geluidsniveau rond de 60 tot 65 decibel. Voor leerkrachten is bij lesgeven een gemiddeld geluidsniveau van 70 tot 75 decibel een beroepseis. Bovendien moet deze luide stem gedurende vele uren worden volgehouden.

De stembelastbaarheid verschilt

echter van persoon tot persoon en is ook afhankelijk van de omstandigheden. Bepaalde groepen leerkrachten zullen een grotere stembelasting ondergaan dan andere. Kleuters zijn doorgaans ruwoeriger dan hogeschoolstudenten. Een sporthal is een minder gunstige ruimte dan een klaslokaal. Bovendien belasten een aantal leerkrachten hun stem nog extra tijdens naschoolse activiteiten.

Bij leerkrachten is de stembelasting erg hoog. Zij vormen een duidelijke risicogroep voor stemklachten. Meer dan de helft van de leerkrachten lijdt aan stemvermoeidheid. De stemlast neemt toe naarmate de schooldag vordert en is het meest uitgesproken op het einde van de dag. De volgende ochtend is de klacht in de meeste gevallen weer verdwenen. Stemvermoeidheid beïnvloedt niet alleen het lesgeven op zich maar is ook vaak een bron van frustratie en stress.

De vermoeidheidsperiodes komen eens per maand of minder voor en zijn meestal mild van aard. Soms kan deze stemvermoeidheid echter onttaarden in een chronische vorm.

Krop in de keel

Een hese stem is meestal het eerste symptoom. Ze zou een alarmbelletje moeten laten rinkelen. De heesheid kan plots optreden, progressief opkomen of variabel verlopen en bijvoorbeeld 's avonds heviger zijn dan 's morgens. Soms is ze ook afhankelijk van de omstandigheden.

Naast een hese stem duiken vaak ook begeleidende signalen op: hoesten of pijn aan het strottehoofd. Hees zijn is echter meestal de eerste klacht en ook de aanleiding voor verder onderzoek door

een arts. Die zal telkens nagaan of de stoornis organisch is of functioneel.

Organische stemstoornissen ontstaan door afwijkingen van het stemapparaat zelf. Ze kunnen primair van aard zijn of secundair veroorzaakt door bijvoorbeeld langdurig verkeerd stemgebruik. Enkele voorbeelden: laryngitis (acuut of chronisch), cyste van de stemband, stembandknobbeltjes en poliepen.

Functionele stemstoornissen zijn veroorzaakt door foutief functioneren van het strottehoofd. Ze vormen niet zelden de basis van de zogenaamde secundair organische stemafwijkingen. Soms spelen emotionele factoren een rol. Het komt veelvuldig voor dat mensen hun stem verliezen of hees worden door emotionele stress. Denk maar aan het gevoel van een krop in de keel. De stem kan als het ware de spiegel zijn van een ziel in nood. De stoornis kan variëren van lichte heesheid tot zelfs totale stemloosheid (afonie).

Te zwaar belast

Alle leerkrachten lopen gevaar. Toch zijn er enkele verschillen.

Vrouwelijke leerkrachten hebben beduidend meer stemklachten zowel voor organische als functionele stemstoornissen. Een mogelijke verklaring voor dit verschijnsel is het feit dat het strottehoofd bij de vrouw anatomisch minder geschikt is om een groot stemvolume te produceren. Door een kleiner longvolume kan een vrouw minder luid praten. Omdat een vrouwenstem hoger klinkt zou zij, vlugger dan een mannenstem, moeilijkheden hebben om het achtergrondlawaai te overwinnen.

Qua leeftijd komen stemklachten het meest voor in de groep van leerkrachten tussen 30 en 50 jaar. Jongere leerkrachten melden zich minder vaak afwezig wegens stemklachten. Naarmate de leeftijd vordert, treden er procentueel meer stemklachten op. Dit kan er mogelijk op wijzen dat stemproblemen pas optreden na een min of meer langdurige periode met meer dan gewone stembelasting.

Vijanden

De vijanden van uw stem zitten zowel in uw eigen fysiek als in de omgeving. Misschien kunt u ze niet allemaal volledig uitschakelen maar u kunt wel proberen er mee rekening te houden. De omgevingsfactoren hebben te maken met lucht, vochtigheid, lawaai en akoestiek. Voor de slechte luchtkwaliteit in de klas is vaak het stof van krijt verantwoordelijk. Het prikkelt de luchtwegen waardoor ze rood worden en zwellen. Daardoor verandert de toonhoogte en kwaliteit van de stem. De ideale luchtvochtigheid ligt tussen 40 en 50 procent. Bij te droge lucht worden de slijmvliezen van het strottehoofd sneller geprikkeld, bij te vochtige lucht neemt het keelschrapen toe. Lesgeven in een rumoerige omgeving is bijzonder belastend. Men praat dan niet alleen luider maar ook hoger dan normaal. Neem daar nog een slechte akoestiek of veel achtergrondlawaai bij en je zou voor minder je stem verliezen. En dan zijn er nog de fysieke factoren, eigen aan elke leerkracht afzonderlijk. De leeftijd en het geslacht spelen een rol, maar ook vermoeidheid, angst, stress, allergieën, infecties, hormonale veranderingen, medicatie, roken, alcohol...

Door de neus

Veel leerkrachten dragen te weinig zorg voor hun stem. En als er iets schort, laten ze het meestal veel te lang aanslepen. De drempel naar de professionele hulpverlener blijkt nog vrij hoog. Bij plots opgetreden stemproblemen is men sneller geneigd om een arts te consulteren. Maar bij progressief verlopende stemklachten komen leerkrachten helaas pas na maanden of soms na jaren bij een arts en/of een logopedist terecht.

Professionele hulp is noodzakelijk bij plots optredende heesheid of bij totale stemloosheid die meer dan 10 dagen duurt. Hierbij is een arts de meest aangewezen hulpverlener. Bij chronische heesheid of bij pijngevoel na intens stemgebruik is medische hulp geen overbodige luxe. Maar ook problemen zoals een beperkt vermogen om luid te praten of overdreven neusspraak kunnen door een logopedist begeleid worden. ■

In de brochure «Hees voor de klas?» vindt u meer informatie over heesheid, stemstoornissen, stembelastbaarheid en factoren die uw stem negatief kunnen beïnvloeden. Stemhygiëne krijgt ruime aandacht. U kunt deze brochure bestellen door overschrijving van 60 fr. op rekening 230-0202428-09 van de Vlaamse Vereniging voor Logopedisten - Fraikinstraat 17 - 2200 Herentals.

DE STEM VAN DE LERAAR

Stemhygiëne heet het met een modern woord. Zes adviezen voor een beter stemgedrag.

1. Roep niet

Gillen, roepen en schreeuwen zijn erg belastend voor de stem. Vermijden dus. Goede articulatie is meestal efficiënter. Mimiek en gebaren kunnen even goed emoties uitdrukken. Om grote afstanden te overbruggen gebruikt u soms misschien beter een fluitje of een bel dan uw eigen stem. Lawaai is echter inherent aan sommige klaslokalen (een praktijklokaal bijvoorbeeld). Probeer ook hier niet te lang boven het gewone geluidsniveau te praten. Blijf zeker op uw normale toonhoogte. Bij achtergrondlawaai is de neiging groot om de toonhoogte te laten stijgen. Een gewone of lagere toonhoogte dringt echter beter door omgevingslawaai dan een hoge.

2. Praat niet te veel

Leraars denken vaak dat ze het hele lesuur (en zo mogelijk de hele dag) zelf moeten volpraten. Om dat vol te houden forceren ze hun stem, die daardoor nog vermoeider wordt. Dat is meestal het begin van een vicieuze cirkel. Daarom is het beter wat minder te spreken: las perioden van stemrust in (twee of drie keer per dag een tijdje bewust zwijgen), luister wat meer tijdens een conversatie (in plaats van alles zelf te willen uitleggen), spreek trager om herhalen te voorkomen en beperk uw stemgebruik buiten de lesuren.

3. Schraap uw keel wat minder

Soms moet u echt kuchen of de keel schrapen, bij een allergie of een verkoudheid bijvoorbeeld. Dan is overdreven slijmproductie een probleem. Maar dikwijls kuchen mensen uit pure gewoonte en niet uit noodzaak. Zo kwetst u uw stembanden. Doe dus een bewuste inspanning om het kuchen en schrapen af te leren. Als u toch met slijmen kampt helpen droog slikken, de stille kuch (een «h» aanblazen) of een slok water drinken.

4. Fluister niet

Fluisteren is zeker geen hulpmiddel om een vermoeide of hese stem te ontlasten. De stembanden raken elkaar dan immers nog altijd. Geforceerd of «luid» fluisteren is bijzonder schadelijk.

5. Pas uw omgeving aan

Door te droge lucht verdrogen uw slijmvliezen en stof prikkelt ze. Zorg daarom voor vochtige lucht en weinig stof. Drink veel water en gebruik water om het bord schoon te vegen. Klaslokalen worden het best frequent met water schoongemaakt. Vermijd tapijten. Gebruik eventueel een luchtbevochtiger.

6. Leef gezond

Algemene lichamelijke vermoeidheid slaat ook over op de stem. Slaap en rust dus regelmatig en voldoende. Heel wat stempatiënten ervaren grote stress en spanningen in hun dagelijks leven. Probeer die te verminderen door relaxatietechnieken. Doe aan sport. Praat en beweeg wat trager. Als u trager beweegt, spreekt u ook trager. Vermijd cafeïne (ontneemt vocht aan de stembanden), alcohol (verwijdt de bloedvaten op de stembanden) en tabak (schaadt de luchtwegen).

De wiskundeleraar merkt plots dat Ellen vooral vragen stelt om hem dicht in haar buurt te hebben.

Op het mondeling eindexamen barst een studente in tranen uit: ze is verliefd op de leraar. Een typisch verschijnsel dat vooral voorkomt bij hulpverleners, dokters en leer-

PSYCHOLOGIE

krachten. Maar ook bij sterren en idolen. Dergelijke verliefdheden steunen vaak op de aantrekkelijkheid van macht.

Alle mogelijke relatievormen tussen mensen zijn in principe denkbaar. Zo is het dus ook heel goed voor te stellen dat een leraar en een leerling of een arts en een patiënt verliefd op elkaar worden. Maar vreemd genoeg kunnen machtsongelijke situaties op zich al gevoelens van verliefdheid oproepen. Die gevoelens hebben dan eigenlijk weinig te maken met de persoon achter de leraar of hulpverlener. Ze steunen op de aantrekkelijkheid van macht.

Positieve energie

Dr. J.L. Meyer en dr. M.J. Schabracq (Alledaagse Macht/Swets & Zeitlinger) hebben het verschijnsel uitvoerig onderzocht.

J.L. MEYER: «Bekend is het dwepen van schoolmeisjes met hun lerares of leraar. Bij jongens gebeurt dat ook wel al is dat minder vaak beschreven. Elke relatie tussen leraar en leerling is gevoelig voor dit verschijnsel. In deze relatie gaat het niet alleen om macht maar ook om een deel van het leerproces. De leerkracht beheerst een bepaal-

communicatie met anderen hanteren wijzigen zich opeens.

M.J. SCHABRACQ: «Het effect van het richten van de aandacht vergroot wanneer in de machtsongelijke relatie ook sprake is van angst of spanning. Dan zijn al onze zintuigen gericht op de bron die deze gevoelens aanwakkert. De intensiteit van de aandacht verhoogt daardoor. Hoewel het paradoxaal klinkt, zijn we veeleer verliefd op de dokter als we bang voor hem zijn, dan wanneer we ons bij hem op ons gemak voelen. Iets dergelijks zien we vaak bij extreme situaties, zoals een gijzeling, waarbij de slachtoffers zich na afloop vereenzelvigd blijken te hebben met degenen die hen hebben vastgehouden.

Daarnaast is macht op zich alleen al voor veel mensen aantrekkelijk. Door me te vereenzelvigen met een machtig persoon, is het in fantasie alsof een stukje van iemands macht op mij afstraalt. En ten slotte is het verliefd worden op iemand die meermachtig is, en daardoor tot op zekere hoogte onbereikbaar, voor sommige mensen een manier om zich onbekommerd over te kunnen geven aan het gevoel van verliefdheid. Het lijkt immers onwaarschijnlijk dat zo'n machtig iemand inderdaad aan een relatie zal beginnen. En dus kan men rustig genieten van het plezierige gevoel en van de

Verliefd op de

de leerstof, waarvoor de leerling nog erg veel moeite moet doen om ze onder de knie te krijgen. De leerling ziet daardoor tegen de leerkracht op en soms lijkt het of er een verleidelijke en kortere weg is naar het begeerde doel. Door zich te vereenzelvigen met de leerkracht, daar één mee te worden, staat de leerling als het ware al op hetzelfde niveau. Hij of zij hoeft zich niet meer via moeizaam geploeter meester te maken van de stof! Dit is natuurlijk niet reëel. Het is een vorm van magisch denken die vaak bij kinderen wordt waargenomen en soms ook wel voorkomt bij volwassenen.»

Het verschijnsel hoeft niet negatief te zijn.

M.J. SCHABRACQ: «Zowel hulpverleners als leerkrachten kunnen gebruik maken van de positieve energie die de verliefde of erotische gevoelens opwekt, namelijk door deze energie weer te richten op het oplossen van de problemen of het bereiken van de leerdoelen.»

Verliefd op macht

Machtsongelijke relaties lenen zich bij uitstek voor het ontstaan van verliefdheden door de manier waarop zij de aandacht richten. Macht trekt namelijk aandacht. Het is gewoon een wetmatigheid: hoe meer aandacht men aan iemand schenkt, des te meer bestaat de neiging zich in die persoon te verplaatsen. Men gaat met iemand meevoelen en meelevén. Eventueel begint men over die persoon te fantaseren wanneer deze weinig informatie over zichzelf geeft. En één van de kenmerken van machtsongelijke relaties is dat de meermachtige weinig vertrouwelijke informatie over zichzelf beschikbaar stelt, terwijl de mindermachtige vaker persoonlijke informatie moet prijsgeven. Kortom, gewone gedragspatronen die wij in de

eigen fantasieën zonder gevaar voor allerlei complicaties in de werkelijkheid.»

Onbereikbaar

Hetzelfde verschijnsel doet zich voor bij verliefdheden op autoriteiten en vaderfiguren. Een vaderfiguur is voor veel mensen aantrekkelijk in perioden waarin zij onzeker en angstig in het leven staan. Onzekerheid en twijfel kan ook het gevolg zijn van hoge ambities; iemand stelt aan zichzelf de eis maatschappelijk succes te oogsten, maar het wordt hem teveel als hij de steile weg omhoog voor zich ziet.

Bij politieke en religieuze leiders is de verleiding soms groot om de verbinding tussen macht en verliefdheid te gebruiken om hun eigen invloedssfeer te vergroten. De mate waarin dit lukt hangt samen met hun eigen uitstraling of charisma. Deze aantrekkingskracht staat soms los van de inhoud van de politieke of religieuze boodschap die zij verkondigen. Het emotionele verlangen zich achter een bepaalde leider te scharen kan zo groot zijn, dat men zich in het geheel geen rekenschap geeft van datgene wat hij voorstaat.

Bij sterren en idolen schiet een soortgelijk mechanisme op gang. Verliefdheid op een filmster of popidool komt vooral voor bij jongeren. De held of heldin lijkt bepaalde waarden te belichamen waar men zich in kan vinden. De vrijheid en de glans van het leven dat men met de ster associëert zijn al een verleiding op zichzelf, zeker als de felbegeerde eigen vrijheid nog belemmerd wordt door eindeloze examens of de prikklok. De onbereikbaarheid van het idool kan ook prettig zijn voor degene die het nog wat kalm aan wil doen op relatiegebied. Minder aantrekkelijke leeftijdgenoten kunnen op een afstand worden gehouden met

het onbereikbare ideaal als voorbeeld en afweer-middel tegelijk.

Knipogen

Omgaan met deze gevoelens is bijzonder moeilijk. Er heerst verwarring alom. Verliefdheid houdt een bedreiging in van de eigen machtspositie. Uit deze kwetsbaarheid kan angst voortvloeien, die nog eens versterkt kan worden door de negatieve reacties van de omgeving. De machtige voelt zich enerzijds uitgedaagd, anderzijds beducht voor zijn positie. Het is verleidelijk toe te geven en de verliefde gevoelens te beantwoorden. Hij legt dan echter niet alleen zijn persoon maar ook zijn positie in de weegschaal.

Ook de mindermachtige voelt de risico's. Als hij wordt afgewezen zal hij zich nog machtelozer voelen. Bovendien kan de machtige boos worden en vanuit zijn positie onaangename maatregelen treffen die het voor de mindermachtige in de toekomst nog moeilijker zullen maken.

Dergelijke overwegingen kunnen ertoe leiden dat mensen in machtsongelijke posities heel lang knipogend met elkaar omgaan, zonder meer.

Misbruik

Er is echter ook misbruik mogelijk. Iemand

leraar

kan gebruik maken van de speciale aantrekkingskracht tussen de meer- en de mindermachtige om concrete voordelen binnen te halen voor de eigen situatie.

J.L. MEYER: «De machtige kan het verschijnsel gebruiken om patiënten, leerlingen of aanhangers aan zich te binden en zo zijn eigen effectiviteit te vergroten. Aangezien iemand doorgaans maar een beperkte capaciteit heeft voor intieme relaties, zal het vaker een kwestie zijn van emotioneel inspeelen op de gevoelens en fantasieën van de mindermachtigen dan met elk van hen een relatie aanknopen.

De mindermachtige kan de erotische relatie met de meermachtige gebruiken om voor zichzelf een uitzonderingspositie te bereiken tussen de andere patiënten, aanhangers, leerlingen of werknemers. De concrete voordelen kan men invullen naar gelang van de situatie.

Hoe zichtbaarder de relatie is, hoe meer kans op moeilijkheden. Zowel de meer- als de mindermachtige zullen daarom geneigd zijn hun relatie voor de buitenwereld verborgen te houden. Van dat geheimhouden op zich kan weer een erotiserende werking uitgaan. Dit hangt samen met de taboesfeer waarin veel mensen in hun jeugd met seksualiteit kennis maken. Gebruik en misbruik gaan echter makkelijk in elkaar over, waarbij het niet altijd eenvoudig is de grenzen aan te geven.» M.J. SCHABRACQ: «Algemeen kan men van misbruik spreken wanneer een van beide partners in de relatie geschaad wordt in zijn of haar belangen. Het zal duidelijk zijn dat dit vaker voor de mindermachtige partij het geval zal zijn dan voor de meermachtige partij. Een probleem daarbij is dat de mindermachtige partij vaak niet is toegerust voor een helder inzicht in wat er aan de hand is en

hoe haar of zijn belangen in het geding zijn. Jonge kinderen bijvoorbeeld hebben te weinig kennis en sociale vaardigheid om zich effectief teweer te stellen tegen ongewenste intimiteiten of die zelfs als zodanig maar te herkennen en te benoemen. Een in hun ogen machtig, belangrijk of bewonderenswaardig persoon is aardig tegen hen. Ze reageren dan gevoelsmatig en meegaand. Ze zijn immers gewend dat volwassenen het beter weten en het voor het zeggen hebben. Pas in een later stadium wordt de aangerichte schade in haar volle omvang zichtbaar. Maar dan is het meestal al te laat. Mensen die als kind het slachtoffer geweest zijn van ongewenste intimiteiten, ervaren vaak hun hele verdere leven de gevolgen daarvan.»

Eigen belang

Er zijn natuurlijk heel veel persoonlijke gevallen en interpretaties. Verliefdheid is een complex psychologisch verschijnsel. En het wordt er niet eenvoudiger op als iemand (echt of vermeend) verliefd wordt op iemand die ouder is en bovendien meer macht heeft. Toch even een poging tot een samenvattend besluit.

Machtsongelijke relaties zoals tussen leraar en leerling lenen zich bij uitstek voor het ontstaan van verliefdheid, vooral door de manier waarop zij de aandacht richten. Hoe meer aandacht men namelijk aan iemand schenkt, des te meer bestaat de neiging zich in die persoon te verplaatsen. Daarbij is macht alleen al aantrekkelijk voor veel mensen. Door zich te vereenzelvigen met een machtig persoon, is het alsof een stukje van iemands macht op hen afstraalt. Verliefd worden op iemand die meermachtig is, en daardoor tot op zekere hoogte onbereikbaar, is voor sommigen ook een manier om zich onbekommerd over te kunnen geven aan verliefdheid. Er kunnen zich echter ook complicaties en misbruiken voordoen.

Ervaren leerkrachten zullen in een vroeg stadium inzien wat hier aan de hand is en proberen de positieve energie die door de verliefdheid wordt opgewekt, te richten op het leerdoel, waar deze in feite ook thuishoort.

Een professional gebruikt de opgewekte energie niet in zijn eigen belang maar in het belang van de leerling en de opdracht waar die op school voor staat. ■

«Ervaren leerkrachten buigen die positieve energie om.»

INFOLIJN

Voor al uw vragen
over onderwijs:
Koningsstraat 71
1000 Brussel
☎ **02-219 18 00**

PENSIOEN ÉN BEROEPSINKOMEN

Ik ben net met rustpensioen gegaan. Mag ik nu nog andere lonende activiteiten uitoefenen, bijvoorbeeld als zelfstandige?

Sinds 1 januari 1994 is er een nieuwe regeling voor rust- en overlevingspensioenen én terbeschikkingstellingen wegens persoonlijke aangelegenheden voorafgaand aan het rustpensioen (terbeschikkingstelling vanaf 55 jaar).

U krijgt een volledig pensioen als uw bijkomende beroepsinkomen **bepaalde grenzen** niet overschrijden. U krijgt een gedeeltelijk pensioen als u deze grenzen met minder dan 15 % overschrijdt en u krijgt geen pensioen als u de grenzen met 15 % of meer overschrijdt.

Werkt u bijkomend met een **arbeidsovereenkomst** (bediende, arbeider enz.) of een soortgelijk statuut (ambtenaar, leraar enz.) dan mag uw **bruto beroepsinkomen** op jaarbasis niet hoger zijn dan 276.586 fr. (zonder kinderlast) of 414.879 fr. (met kinderlast). Let op: dit zijn steeds de cijfers voor 1994. Werkt u als **zelfstandige** of helper van een zelfstandige dan mag uw **netto beroepsinkomen** op jaarbasis niet hoger zijn dan 221.268 fr. (zonder kinderlast) of 331.902 fr.

(met kinderlast). Enkele uitzonderingen op deze regel. Politieke mandaten zijn toegestaan tot het mandaat verstrijkt. U mag daarnaast ook onbeperkt wetenschappelijke of artistieke werken scheppen. U moet hiervoor wel vooraf een verklaring indienen én u mag uiteraard geen handelaar zijn.

Bron: Ministerieel Besluit van 5 april 1994, Belgisch Staatsblad 12 mei 1994

TAARTENACTIES

Mag de school haar leerlingen verplichten om geld in te zamelen via wandel- en loopacties, taartenverkoop enz.?

Als het gaat om activiteiten die kaderen in de normale lesactiviteiten van de school en plaatsvinden tijdens de schooluren, zijn deze in principe verplicht voor alle leerlingen. Leerlingen kunnen echter niet verplicht worden buiten de schooluren geld in te zamelen voor allerlei acties. Hun medewerking moet steeds op een vrijwillige basis gebeuren.

Bron: Administratie Basis- en Buitengewoon Onderwijs - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel - ☎ 02-211 42 11

DE LAATSTE SCHOOLDAGEN

Radio, tv en kranten maken veel ophef rond enkele secundaire scholen die een deel van hun werkingstoelagen moeten terugbetalen omdat ze hun leerlingen te veel vrije dagen hebben gegeven op het einde van het schooljaar. Hoeveel vrije dagen mag de school eigenlijk wél geven?

Vlaams onderwijsminister Luc Van den Bossche heeft inderdaad via ministeriële besluiten elf secundaire scholen gesanctioneerd en een deel van de werkingstoelagen (1993-1994) teruggevorderd. De inspectie had vastgesteld dat deze scholen hun leerlingen te veel vrije dagen hadden gegeven én de scholen konden zich niet afdoende verantwoorden.

Het Besluit van de Vlaamse Regering van 17 april 1991 (art. 3, § 4 en 5) organiseert het schooljaar. Secundaire scholen kunnen de lessen voor alle leerlingen of voor een leerlingengroep **maximum zes schooldagen** schorsen om de instelling in staat te stellen opdrachten verbonden aan het onthaal

Scholen mogen hun leerlingen niet te vroeg met vakantie sturen.

of de evaluatie van de leerlingen te realiseren. Slechts één dag mag worden opgedeeld in twee halve dagen.

Om dezelfde redenen kunnen de lessen voor de leerlingen van het **basisonderwijs** de laatste schooldag vóór de zomervakantie **één halve dag** geschorst worden.

Inspectie en verificatie zien hierop toe. Scholen van het gesubsidieerd onderwijs kunnen een gedeeltelijke terugvordering van de werkings-toelagen van het voorgaande schooljaar als sanctie oplopen. Voor de scholen van het gemeenschapsonderwijs kan als sanctie een bedrag ingehouden worden op de werkingsmiddelen die aan de ARGO zijn toegekend.

Heel de regeling is uiteengezet in de **omzendbrief OND/I/1/SVC/SD van 20 april 1994**. De administratie zal alle secundaire scholen met een nieuwe omzendbrief nogmaals duidelijk maken dat de beschikbare schooltijd optimaal moet worden benut.

TIJDELIJK ZWANGER

Wordt mijn wedde verder uitbetaald tijdens mijn bevallingsverlof? Of gelden voor tijdelijke leerkrachten an-

dere regels?

Er is een aparte regeling voor tijdelijke personeelsleden in het onderwijs, meer bepaald het KB nr. 63 van 20 juli 1992 (gewijzigd door het KB nr. 269 van 31 december 1993). Een tijdelijk personeelslid dat tijdens het schooljaar een bevallingsverlof krijgt, ontvangt voor de duur van dit verlof geen bezoldiging van het Departement Onderwijs. De vergoeding voor het bevallingsverlof, de moederschapsuitkering, wordt uitbetaald door de ziekenfondsen onder het toezicht van het RIZIV.

Deze regeling heeft ook gevolgen voor de berekening van de uitgestelde betaling voor de maanden juli en augustus. De wedde voor juli wordt berekend op grond van de prestaties van september tot december van het voorbije schooljaar en de wedde voor augustus op grond van de prestaties van januari tot juni van het voorbije schooljaar. Bij de berekening van die betalingen worden de niet-bezoldigde periodes van pre- en postnatale rust niet in aanmerking genomen.

Bron: Vragen en Antwoorden Vlaamse Raad - Vraag nr. 242 van 13 september 1993

VIJF BOEKEN VAN GARANT

Dit zijn de winnaars van het Garant-boek **Een school: met mensen onderweg** (Jan van Luyn): Dirk Moreels (Oudenaarde), K. Michiels (Duffel), Lieve van der Veken (Merksem), An Lamote (Luignen) en C. Roels (Dendermonde).

Houd hen in de gaten want na het lezen van dat boek zullen het niet meer dezelfde zijn. Wie deze maand reageert op (artikels in) **KLASSE** maakt kans op één van de vijf exemplaren van het veelbesproken Garant-boek **Voorbij het individu** (Willy Wielemans) waarvan u een uitvoerige bespreking vindt in **KLASSE 38** (Er zit een holon in uw klas).

KLASSE - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel

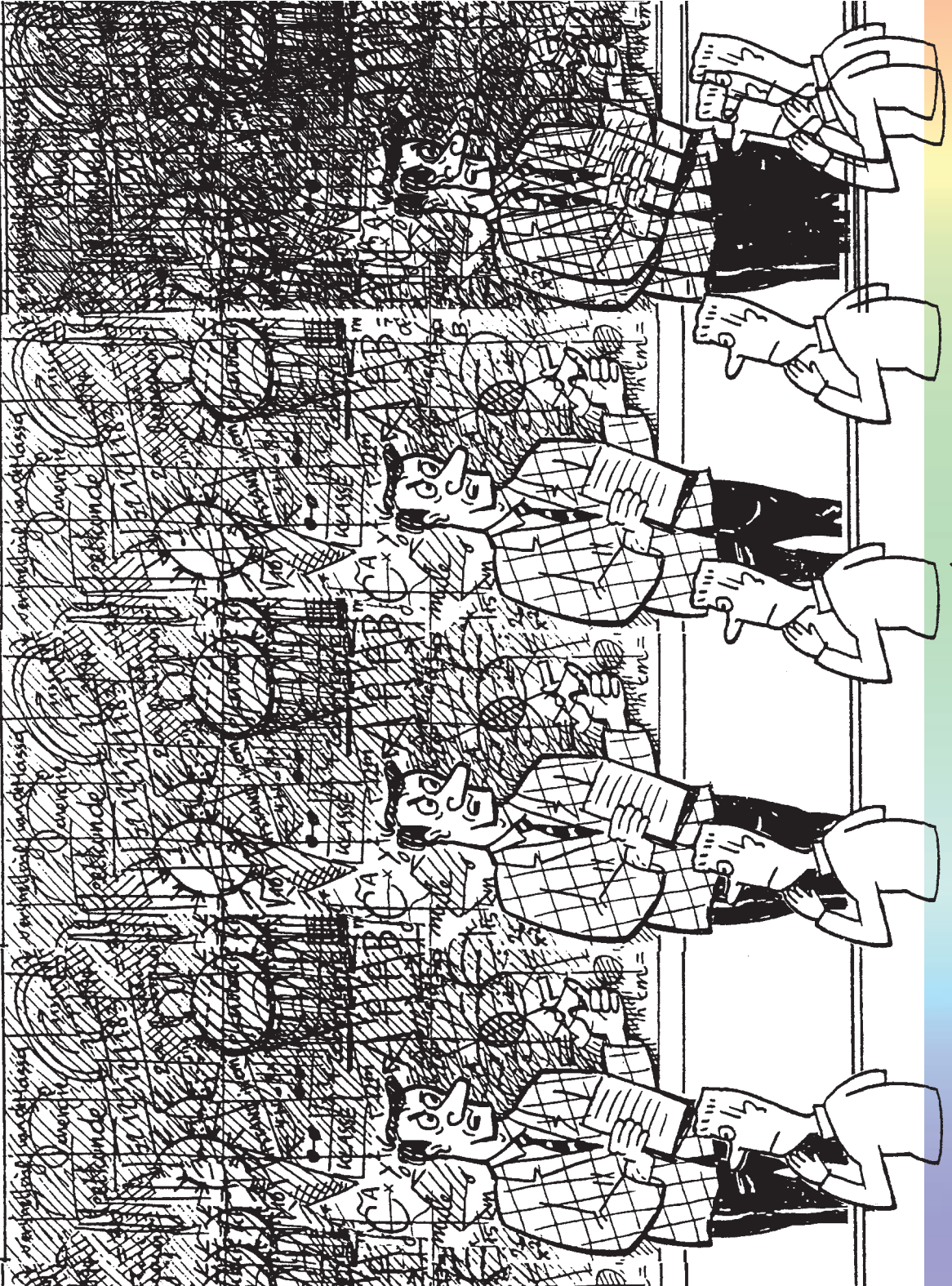
(advertentie)

(advertentie)

DE DERDE DIMENSIE

Als u de derde dimensie in deze tekening ziet ontdekt u o.a. twee grote «dingen» die u anders niet ziet. Houd de tekening daarvoor tegen uw neus en doe alsof u er dwars doorheen kijkt. Duw de tekening dan heel traag van u weg tot op ongeveer 60 cm. Verander uw blik niet. Blijf in de verte staren. Plots verschijnt er een reliëf. Wat ziet u opduiken? (zie ook p. 3 «Optisch bedrog». U kunt in de prijzen vallen.)

Alfitekantoor 8500 Kortrijk 1
Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Departement Onderwijs - Redactiesecretariaat KLASSE
Koningsstraat 138 - 1000 Brussel

TJDSCHRIFT

verschijnt maandelijks (behalve in juli en augustus)

België - Belgique
PB
8500 KORTRIJK 1
4
281